

Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten

Hogeschool der Kunsten Den Haag

Beeldende Kunst en Vormgeving

Beperkte opleidingsbeoordeling

December 2013

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de hbo-bacheloropleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten van de Hogeschool van de Kunsten Den Haag. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door de hogeschool is samengesteld. Het panel is voorafgaand aan de visitatie door de NVAO goedgekeurd. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011).

De visitatie heeft plaatsgevonden op 9, 10 en 11 oktober 2013.

Het visitatiepanel bestond uit:

- De heer prof. drs. Jw. Schrofer (voorzitter)
- De heer prof. T. Verhoef (domeindeskundige Beeldende Kunst)
- Mevrouw drs. B. Lardinois (domeindeskundige Fotografie)
- De heer prof. ir. ing. W.H.J. van den Bergh (domeindeskundige Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen)
- Mevrouw prof. dr. S.J. Norman (domeindeskundige ArtScience en Interactive Media Design)
- Mevrouw drs. C.C.E. Glazenburg (domeindeskundige Grafisch Ontwerpen)
- Mevrouw A. Chapelle MSc BC (domeindeskundige Textiel en Mode)
- Mevrouw Z.M. Gonzales (studentlid en domeindeskundige Beeldende Kunst)

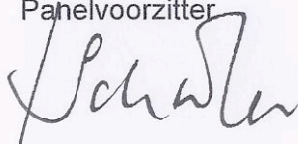
Mevrouw drs. P. Göbel trad op als secretaris van het panel.

De opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving hebben een gezamenlijke kritische reflectie opgesteld en aan het panel beschikbaar gesteld. Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel uitstekend in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

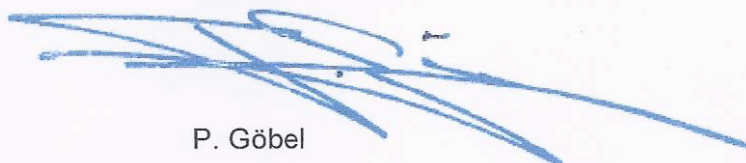
Utrecht, december 2013

Panelvoorzitter

Jw. Schrofer

Panelsecretaris

P. Göbel

Samenvatting Autonome Beeldende Kunst

De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag biedt twee bacheloropleidingen aan: Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving. De opleiding Autonome Beeldende Kunst bestaat uit twee verschillende afdelingen: Beeldende Kunst (voltijd en deeltijd) en ArtScience (voltijd).

Het panel beoordeelt de opleiding Autonome Beeldende Kunst als **goed**.

Standaard 1

Het panel vindt dat de opleiding Autonome Beeldende Kunst uitstekende competenties heeft geformuleerd. De eindkwalificaties geven een ambitie van de opleiding weer die uitstijgt boven de in het landelijke overleg gemaakte afspraken. De ambitie blijkt bijvoorbeeld uit de nadrukkelijke positie van het aspect onderzoek in de competenties. Het panel is positief over de ingezette ontwikkeling om onderzoek in elke afdeling in daarvoor geëigende vorm aan bod te laten komen, zodat de onderzoekende houding van de studenten wordt gestimuleerd. De competenties zijn aansprekend studentgericht geformuleerd.

De opleiding heeft haar competenties niet alleen met de Dublin descriptors vergeleken, maar ook met verschillende buitenlandse instituten en daaruit blijkt dat het niveau dat zij nastreven overeenkomt met het beoogde niveau van deze internationale instituten. Het panel heeft gezien dat het beoogde niveau verder gaat dan in de Dublin descriptors is verwoord. Het panel beoordeelt de beoogde eindkwalificaties als **excellent** voor de voltijdse en deeltijdse varianten.

Standaard 2

Het panel vindt dat de afdelingen van de opleiding Autonome Beeldende Kunst goede tot uitstekende onderwijsleeromgevingen hebben ontwikkeld die studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te realiseren, zeker in vergelijking met andere kunstopleidingen in Nederland. De programma's zijn inhoudelijk goed opgebouwd en bieden voldoende vrijheid aan studenten om eigen keuzes te maken.

Onderzoek, vooral leren door doen (opgevat als een combinatie van maken en onderzoeken), heeft een volwaardige plaats in het programma gekregen en heeft per afdeling een specifieke invulling. De ambitie om theorie en onderzoek te verbinden wordt daarmee waargemaakt, zeker omdat betrokkenen blijven werken aan de invulling. Alle afdelingen hebben een vierjarig theorieprogramma, met daarin kunst- en vakgeschiedenis, verdiepende theorie en theorie over het schrijven van een examenscriptie. De ontwikkeling van researchlabs per afdeling die toegankelijk zijn voor alle studenten, is volgens het panel een positieve ontwikkeling.

Bij Autonome Beeldende Kunst heeft het panel bij de afdeling ArtScience een programma aangetroffen met veel keuzevrijheid voor studenten, waar de studenten zeer tevreden over zijn en goed mee kunnen werken. Bij de afdeling Beeldende Kunst heeft het panel geen opmerkingen van studenten en docenten vernomen over de beschikbare atelierruimte voor studenten. Het panel vindt, mede gezien de hoge ambities, dat de optimale atelierruimte een hoge prioriteit moet hebben.

Bij beide afdelingen is er veel aandacht voor de begeleiding van studenten, zowel inhoudelijk als voor de studievoortgang. Naast besprekingen van het werk van een student in de groep, dat een belangrijk leereffect heeft, wil het panel het belang benadrukken van een-op-een contacten. De zelfstandigheid, waarover de studenten beschikken, blijkt wel uit de manier waarop zij met het gebouw omgaan: serieus en professioneel.

De betrokkenheid en gedrevenheid van de docententeams is het panel in positieve zin opgevallen. Er is sprake van een heldere complementariteit tussen directie en staf enerzijds en hoofddocenten en docenten anderzijds waardoor de onderlinge verhoudingen als kritisch en harmonisch kunnen worden getypeerd.

Het panel beoordeelt de onderwijsleeromgeving voor de opleiding Autonome Beeldende Kunst als **goed** voor zowel de voltijd als de deeltijd.

Standaard 3

De opleiding Autonome Beeldende Kunst heeft een deugdelijk toetsingsysteem ontwikkeld, dat studenten ondersteunt in hun ontwikkeling tot kunstenaar en ontwerper. Aan het eind van elk semester worden studenten op de ontwikkeling in hun werk beoordeeld aan de hand van de leerdoelen. De begeleidende docent geeft een individueel oordeel dat hij schriftelijk toelicht. Het team van docenten bekijkt het werk van een student en gaat met hem in gesprek over zijn werk. Ook hier wordt een mondelinge en een schriftelijke terugkoppeling gegeven. Verder worden studenten getoetst aan de hand van tentamens, presentaties en schrijfopdrachten.

Met zijn eindexamenwerk positioneert een student zich. In een eindexamenscriptie doet hij verslag van een onderzoek. Tot slot stelt hij een portfolio samen met procesbeschrijvingen, opdrachten en technische uitwerkingen. De beoordeling geschiedt door een commissie van examinatoren en een of meer externe deskundigen. Het panel heeft het eindexamenwerk gezien, zowel in de eindexamententoonstelling, als in de catalogi, en in de alumni-tentoonstelling die voor de gelegenheid was georganiseerd. Het panel vindt het eindexamenwerk uiteenlopen van goed tot excellent.

Het panel beoordeelt de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties voor de opleiding Autonome Beeldende Kunst als **goed**, voor zowel de voltijd als de deeltijd.

Samenvatting Vormgeving

De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag biedt twee bacheloropleidingen aan: Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving. De opleiding Vormgeving bestaat uit verschillende afdelingen: Fotografie (voltijd en deeltijd), Grafisch Ontwerpen (voltijd en deeltijd), Interactive Media Design (voltijd), Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen (voltijd en deeltijd) en Textiel en Mode (voltijd).

Het panel beoordeelt de opleiding Vormgeving als **excellent**.

Standaard 1

Het panel vindt dat de opleiding Vormgeving uitstekende competenties heeft geformuleerd. De eindkwalificaties geven een ambitie van de opleiding weer die uitstijgt boven de in het landelijke overleg gemaakte afspraken. De ambitie blijkt bijvoorbeeld uit de nadrukkelijke positie van het aspect onderzoek in de competenties. Het panel is positief over de ingezette ontwikkeling om onderzoek in elke afdeling in daarvoor geëigende vorm aan bod te laten komen, zodat de onderzoekende houding van de studenten wordt gestimuleerd. De competenties zijn aansprekend studentgericht geformuleerd.

De opleiding heeft haar competenties niet alleen met de Dublin descriptoren vergeleken, maar ook met verschillende buitenlandse instituten en daaruit blijkt dat het niveau dat zij nastreven overeenkomt met het beoogde niveau van deze internationale instituten. Het panel heeft gezien dat het beoogde niveau verder gaat dan in de Dublin descriptoren is verwoord. Het panel beoordeelt de beoogde eindkwalificaties als **excellent** voor de voltijdse en deeltijdse varianten.

Standaard 2

Het panel vindt dat de afdelingen van de opleiding Vormgeving uitstekende onderwijsleeromgevingen hebben ontwikkeld die studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te realiseren, zeker in vergelijking met andere kunstopleidingen in Nederland. De programma's zijn inhoudelijk goed opgebouwd en bieden voldoende vrijheid aan studenten om eigen keuzes te maken.

Onderzoek, vooral leren door doen (opgevat als een combinatie van maken en onderzoeken), heeft een volwaardige plaats in het programma gekregen en heeft per afdeling een specifieke invulling. De ambitie om theorie en onderzoek te verbinden wordt daarmee waargemaakt, zeker omdat betrokkenen blijven werken aan de invulling. Alle afdelingen hebben een vierjarig theorieprogramma, met daarin kunst- en vakgeschiedenis, verdiepende theorie en theorie over het schrijven van een examenscriptie. De ontwikkeling van researchlabs per afdeling die toegankelijk zijn voor alle studenten, is volgens het panel een positieve ontwikkeling.

Bij de opleiding Vormgeving is de kwaliteit van de programma's van de verschillende afdelingen zeer goed. De relatie met de beroepspraktijk wordt gelegd via bijvoorbeeld het werken met echte opdrachten en het volgen van stages. De leeromgevingen zijn van goede kwaliteit en vormen een afspiegeling van de latere beroepspraktijk.

Bij alle afdelingen is er veel aandacht voor de begeleiding van studenten, zowel inhoudelijk als voor de studievoortgang. Naast besprekingen van het werk van een student in de groep, dat een belangrijk leereffect heeft, wil het panel het belang benadrukken van een-op-een contacten. De zelfstandigheid, waarover de studenten beschikken, blijkt wel uit de manier waarop zij met het gebouw omgaan: serieus en professioneel.

De betrokkenheid en gedrevenheid van de docententeams is het panel in positieve zin opgevallen. Er is sprake van een heldere complementariteit tussen directie en staf enerzijds en hoofddocenten en docenten anderzijds waardoor de onderlinge verhoudingen als kritisch en harmonisch kunnen worden getypeerd.

Het panel beoordeelt de onderwijsleeromgeving voor de opleiding Vormgeving als **excellent**, voor zowel de voltijd als de deeltijd.

Standaard 3

De opleiding Vormgeving heeft een deugdelijk toetsingsysteem ontwikkeld, dat studenten ondersteunt in hun ontwikkeling tot kunstenaar en ontwerper. Aan het eind van elk semester worden studenten op de ontwikkeling in hun werk beoordeeld aan de hand van de leerdoelen. De begeleidende docent geeft een individueel oordeel dat hij schriftelijk toelicht. Het team van docenten bekijkt het werk van een student en gaat met hem in gesprek over zijn werk. Ook hier wordt een mondelinge en een schriftelijke terugkoppeling gegeven. Verder worden studenten getoetst aan de hand van tentamens, presentaties en schrijfopdrachten.

Met zijn eindexamenwerk positioneert een student zich. In een eindexamenscriptie doet hij verslag van een onderzoek. Tot slot stelt hij een portfolio samen met procesbeschrijvingen, opdrachten en technische uitwerkingen. De beoordeling geschiedt door een commissie van examinatoren en een of meer externe deskundigen. Het panel heeft het eindexamenwerk gezien, zowel in de eindexamententoonstelling, als in de catalogi, en in de alumni-tentoonstelling die voor de gelegenheid was georganiseerd. Het panel vindt het eindexamenwerk van uitstekende kwaliteit.

Het panel beoordeelt de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties voor de opleiding Vormgeving als **excellent**, voor zowel de voltijd als de deeltijd.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	11
2	Beoordeling	13
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	13
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	21
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	37
3	Eindoordeel over de opleiding	41
4	Aanbevelingen	43
	Bijlagen	45
	Bijlage 1: Overzicht opleidingsprogramma's per afdeling	47
	Bijlage 2: Kwantitatieve gegevens over de opleiding	65
	Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	67
	Bijlage 4: Programma audit bacheloropleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving - Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag	69
	Bijlage 5: Bestudeerde documenten	71
	Bijlage 6 Afstudeerwerken	73

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. <i>Naam opleiding in CROHO</i>	Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving
2. <i>Registratienummer opleiding in CROHO</i>	39110 en 39111
3. <i>Oriëntatie en niveau</i>	Hbo-bachelor
4. <i>Aantal studiepunten</i>	240 EC
5. <i>Afstudeerrichting(en)</i>	Autonome Beeldende Kunst: <ul style="list-style-type: none">- Beeldende Kunst- ArtScience Vormgeving: <ul style="list-style-type: none">- Grafisch Ontwerpen- Interactive Media Design- Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen- Textiel&Mode- Fotografie
6. <i>Variant(en)</i>	Beeldende Kunst: voltijd en deeltijd ArtScience: voltijd Grafisch Ontwerpen: voltijd en deeltijd Interactive Media Design: voltijd Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen: voltijd en deeltijd Textiel&Mode: voltijd Fotografie: voltijd en deeltijd
7. <i>Locatie</i>	Den Haag
8. <i>Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO</i>	Voor beide opleidingen: Vorige visitatie: december 2007 Besluit NVAO: maart 2009
9. <i>Code of conduct</i>	ja

Administratieve gegevens van de instelling

10. <i>Naam instelling</i>	Hogeschool van de Kunsten Den Haag
11. <i>Status instelling</i>	Bekostigd
12. <i>Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg</i>	Instellingstoets in oktober/december 2013

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, afwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3 en de aanbevelingen in hoofdstuk 4.

De opleidingen Autonome Beeldende Kunst (BK) en Vormgeving (V) maken deel uit van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunst (KABK), die samen met het Koninklijk Conservatorium de Hogeschool van de Kunsten Den Haag vormt. Beide opleidingen kennen verschillende afdelingen. Bij Autonome Beeldende Kunst zijn er twee afdelingen: Beeldende Kunst (in voltijd en deeltijd) en ArtScience (voltijd), een interfaculteit samen met het Conservatorium. De opleiding Vormgeving kent de volgende afdelingen: Grafisch Ontwerpen (voltijd en deeltijd), Interactive Media Design (voltijd), Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen (voltijd en deeltijd), Textiel en Mode (voltijd) en Fotografie (voltijd en deeltijd). De profilering van elke afdeling is op de linkerpagina's bij standaard 2 opgenomen.

In het rapport worden alleen daar waar bevindingen en conclusies van elkaar afwijken, uitspraken over een afdeling en/of over voltijd en deeltijd gedaan. In het algemeen zullen de bevindingen op het niveau van de beide opleidingen, Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving, worden weergegeven.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Het landelijk overleg Beeldend Kunstonderwijs heeft in 2002 een opleidingsprofiel voor Autonome Beeldende Kunst en voor Vormgeving opgesteld en op basis daarvan zeven competenties geformuleerd¹. Deze competenties vormen de basis voor de competenties van de opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving van de KABK. Dit zijn de volgende competenties:

- Creërend vermogen
- Vermogen tot kritische reflectie
- Vermogen tot groei en vernieuwing
- Ondernemend en organiserend vermogen
- Communicatief vermogen
- Omgevingsgerichtheid
- Vermogen tot samenwerken

¹ *Opleidingsprofiel Autonome Beeldende Kunst*, Overleg Beeldend Kunstonderwijs, HBO-raad, oktober 2002; *Opleidingsprofiel Vormgeving*, Overleg Beeldend Kunstonderwijs, HBO-raad, oktober 2002

Competenties Beeldende Kunst:

- **Creërend vermogen** De student maakt authentiek werk dat voortkomt uit het volgen van een eigen artistieke visie en bijdraagt aan de vervulling van een persoonlijke ambitie als kunstenaar.
- **Vermogen tot kritische reflectie** De student kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren, duiden en beoordelen, en is in staat de uitkomsten hiervan te doordenken ten bate van het eigen werk.
- **Vermogen tot groei en vernieuwing** De student kan zijn of haar kunstenaarschap in een voortgaand proces in de breedte en de diepte verder ontwikkelen en draagt hiermee bij aan de ontwikkelingen in de beeldende kunst.
- **Organiserend vermogen** De student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en handhaven, en alle aspecten van zijn onderzoek- en productieproces effectief organiseren.
- **Communicatief vermogen** De student kan zijn of haar artistieke visie en werk presenteren en toelichten.
- **Omgevingsgerichtheid** De student is in staat om verbanden te leggen tussen het eigen kunstenaarschap en dat van andere kunstenaars uit heden en verleden, tussen een publiek en de maatschappelijke context.
- **Vermogen tot samenwerken** De student is in staat om in voorkomende gevallen een zelfstandige artistieke bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces.

Aangezien de landelijke competenties uit 2002 stammen, heeft de KABK de competenties geactualiseerd en in de uitwerkingen de oriëntatie op onderzoek opgenomen. Deze herziening van de competenties vindt plaats op basis van reflecties van hoofddocenten, docenten en werkveldcommissies. In het overleg van de hoofddocenten, die tevens de examencommissie vormen, zijn de geactualiseerde competenties vastgesteld.

De KABK positioneert zich de laatste jaren als “een open en betrokken, onderzoeksgerichte kunstacademie”², die als doel heeft om studenten op te leiden tot “zelfstandige en zelfbewuste kunstenaars en ontwerpers die een onderzoekende mentaliteit verbinden aan een onderscheidend conceptueel en beeldend vermogen en met authentiek, diepgravend werk een rol van betekenis spelen in de discipline en de maatschappij”³. Deze doelstelling wordt uitgedrukt in de kernwaarden: talent, anders denken, diepgang, engagement en ambitie. Samen met het Conservatorium biedt de KABK twee trajecten aan: Artistic research en ArtScience, beide met een onderzoeksprofiel. De lectoraten van de hogeschool zijn eveneens gewijd aan research in de kunst.

De competenties zijn voor de beide opleidingen apart uitgewerkt (zie linkerpagina's bij standaard 1). In deze verbijzondering komt het eigene van Autonome Beeldende Kunst en van Vormgeving tot uitdrukking. Zo ligt de nadruk bij Beeldende Kunst op het maken van authentiek werk en bij Vormgeving op het ontwikkelen van een innovatief concept.

Bij Autonome Beeldende Kunst wordt bij de competenties *organiserend vermogen* niet alleen het organiseren van een functionele werksituatie genoemd, maar ook het organiseren van alle aspecten van het onderzoek- en productieproces. Bij Vormgeving ligt de nadruk vooral bij het opzetten van een functionele werksituatie.

Voor beide opleidingen zijn de competenties vertaald naar eindkwalificaties per jaar, waardoor er een opbouw in de ontwikkeling van de competenties zichtbaar wordt. De competentie *creërend vermogen* van de opleiding Vormgeving kent bijvoorbeeld de volgende opbouw:

- Jaar 1 De student kan een ontwerp, beeld, product of communicatiemiddel maken waarin hij nieuwe wegen verkent vanuit de inzichten en ervaringen die hij door het programma heeft opgedaan.
- Jaar 2 De student kan vanuit een eigen idee en volgens een eigen methode werken aan een ontwerpprobleem.
- Jaar 3 De student kan een ontwerpprobleem formuleren en onderzoek inzetten om een ontwerpoplossing te ontwikkelen.
- Jaar 4 De student kan een innovatief concept ontwikkelen en dit uitwerken tot een eigenzinnig en betekenisvol product, communicatiemiddel of ruimtelijk ontwerp en dat op een vernieuwende manier in een context inzetten.

² *This is what we are this is what we are*, Zelfevaluatie Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten 2013, Den Haag juli 2013

³ Idem voetnoot 2.

Competenties Vormgeving

- **Creërend vermogen** De student kan een innovatief concept ontwikkelen en dit uitwerken tot een eigenzinnig en betekenisvol beeld, product, communicatiemiddel of ruimtelijk ontwerp en dat op een vernieuwende manier in een context inzetten.
- **Vermogen tot kritische reflectie** De student kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren, duiden en beoordelen, en is in staat de uitkomsten hiervan te doordenken ten bate van het eigen werk.
- **Vermogen tot groei en vernieuwing** De student kan zijn visie en vermogens en zijn werk en werkwijze verder ontwikkelen en verdiepen op een manier die past bij zijn persoon en gerelateerd is aan zijn discipline.
- **Organiserend vermogen** De student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en in stand houden.
- **Communicatief vermogen** De student kan zijn werk onderbouwd en inspirerend presenteren en toelichten, en er over onderhandelen met zijn opdrachtgevers en andere betrokkenen.
- **Omgevingsgerichtheid** De student heeft een visie op de rol en de positie van zijn discipline in de samenleving en kan zijn werk en opvattingen relateren aan die van anderen en aan ontwikkelingen in de culturele en maatschappelijke context.
- **Vermogen tot samenwerken** De student kan samenwerkingsverbanden regisseren en er inhoud en kwaliteit aan geven.

Er bestaat geen internationaal beroepsprofiel waaraan de KABK zich kan spiegelen, daarom is gekozen voor een benchmark van de competenties met het Tuning Document van de European League of Institutes of the Arts (ELIA) en met vier internationale opleidingen: Central Saint Martins London, Chelsea College of Art London, Glasgow School of Fine Arts, en Hochschule für Bildende Künste Hamburg. Alle competenties van de KABK worden ook door een of meer van deze instituten genoemd. Het panel vindt wel dat de formulering van deze buitenlandse instellingen vaak concreter en daardoor wat beter meetbaar is. De meer studentgerichte formulering in de vorm van eindkwalificaties bij de opleidingen van de KABK is een positieve ontwikkeling. Deze eindkwalificaties zijn weer vertaald in leerdoelen per studieonderdeel die toetsbaar zijn geformuleerd. De leerdoelen zijn te vinden in de vakbeschrijvingen (zie standaard 2). De eindkwalificaties zijn ook vertaald naar de toelatingscriteria (zie standaard 2).

Uit een vergelijking van de competenties met de Dublin descriptoren blijkt dat het beoogde bachelorniveau ruimschoots in de competenties is terug te vinden. Op een aantal punten wordt een hoger niveau nagestreefd. Bij het toepassen van kennis moeten afgestudeerden van de KABK er ook blij van geven dat ze hun werk, werkwijzen en kunstenaarschap vanuit een persoonlijke visie kunnen ontwikkelen.

Studenten en afgestudeerden van de opleidingen oogsten successen op internationale podia. Ook binnen KABK heeft internationalisering haar intrede gedaan. In vijftien jaar tijd is de totale instroom van buitenlandse studenten gestegen van twee procent tot bijna veertig procent. De studentenpopulatie bestaat momenteel uit ruim zestig nationaliteiten. Dat betekent dat het onderwijs bij de afdelingen steeds meer in het Engels verzorgd wordt.

Conclusie en afwegingen

Het panel vindt dat de opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving uitstekende competenties hebben geformuleerd. De eindkwalificaties geven een ambitie van de beide opleidingen weer die uitstijgt boven de in het landelijke overleg gemaakte afspraken. De ambitie blijkt bijvoorbeeld uit de nadrukkelijke positie van het element onderzoek in de competenties. Het panel is positief over de ingezette ontwikkeling om onderzoek in elke afdeling in daarvoor geëigende vorm aan bod te laten komen, zodat de onderzoekende houding van de studenten wordt gestimuleerd. Soms lijkt een competentie zelfs verder te gaan dan van een bachelor redelijkerwijs mag worden verwacht, als voorbeeld noemt het panel hier het innovatieve element bij Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen. Bij een andere afdeling lijken de competenties ruim geformuleerd, bijvoorbeeld Interactive Media Design, maar dat biedt juist ruimte voor het discours in deze relatief jonge afdeling waar studenten hun plek in moeten weten te vinden.

Het panel is zeer positief over de wijze waarop de competenties studentgericht in eindkwalificaties zijn geformuleerd. Hierdoor gaan de studenten in feite een contract met de opleiding aan over wat zij met behulp van de mogelijkheden van de opleiding willen bereiken.

De opleidingen hebben hun competenties met verschillende buitenlandse instituten vergeleken en daaruit blijkt dat het niveau dat zij nastreven overeenkomt met het beoogde niveau van deze internationale instituten. Het panel heeft gezien dat het beoogde niveau verder gaat dan in de Dublin descriptoren is verwoord.

Voor de beoogde eindkwalificaties, standaard 1, komt het panel tot het oordeel **excellent** voor zowel de opleiding Autonome Beeldende Kunst, voltijd en deeltijd, als de opleiding Vormgeving, voltijd en deeltijd.

Profiel ArtScience

Het profiel van ArtScience is voortdurend in ontwikkeling. De afdeling begon in 1989 onder de naam Beeld & Geluid als antwoord op vragen van studenten Sonologie van het Koninklijk Conservatorium naar beeldende en theatrale presentatievormen van elektronische muziek. Al snel transformeerde ze zich tot een experimentele afdeling gericht op nieuwe interdisciplinaire kunstvormen, wat resulteerde in performances, installaties en experimentele films gemaakt vanuit nieuwe digitale en eigentijdse conceptuele benaderingen.

Ook ArtScience – sinds 2004 de naam van de afdeling – heeft als doel een praktisch en theoretisch framework te bieden aan een generatie kunstenaars die zich een nieuwe taal van beeld en geluid en ruimte kunnen voorstellen. Het nieuwe domein ArtScience richt zich op het ontwikkelen van interdisciplinaire kunstvormen in reflectie op recente ontwikkelingen in wetenschap en technologie. Daarin gaan de productie en de toepassing van kunst en kennis hand in hand. Het onderwijs heeft een meer onderzoekend karakter gekregen, waarbij studenten hun eigen vragen stellen, onderzoeken en beantwoorden door middel van hun werk. De studenten leren op die manier culturele, sociale, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen in de wereld waar te nemen, te bevragen en uiteindelijk om te zetten in nieuwe temporele en virtuele vormen, variërend van film, video, conceptuele kunst en geluidskunst tot mixed media, moist media, small media, computeranimatie, generatieve kunst, net-art, interactieve omgevingen en nieuwe typen multimediale performances.

Profiel Beeldende Kunst

De centrale gedachte achter de benadering van de afdeling Beeldende Kunst is dat ze de manieren waarop het kunstenaarschap zich in de praktijk manifesteert binnen en buiten de muren van de academie activeert tot lessituaties. Het programma kent een sterke oriëntatie op de oefening in het functioneren in het publieke domein voor wat betreft de artistieke, de professionele en de vakmatige aspecten van het kunstenaarschap. Dat vindt zijn weerslag in het gehele curriculum, waarbij de afdeling voortdurend de inbreng van de professionele kunstpraktijk actualiseert door steeds nieuwe samenwerkingen aan te gaan met externe partners die de ontwikkelingen in de kunstpraktijk weerspiegelen. Deze verbinding van de artistieke ambitie met het publieke domein culmineert in de pre-eindexamententoonstelling, waarbij de eindexamenkandidaten ongeveer een halfjaar voor hun eindexamen zelfstandig een groepstentoonstelling buiten het gebouw organiseren en alle problemen die daaraan verbonden zijn moeten oplossen. Met dit alles wordt gewerkt aan de vorming van een beginnend kunstenaar, die in het volle bewustzijn van zijn talent, op een onderzoekende en ondernemende manier, het kunstenveld kan betreden.

Profiel Fotografie

Kenmerkend voor de afdeling Fotografie aan de Koninklijke Academie is dat het onderwijs gericht is op een klimaat dat enerzijds de ontwikkeling van kwalitatief hoogstaand fotografisch beeld stimuleert en anderzijds intensief onderzoek bevordert naar de werking van beeld en de fotografische beeldtaal in het bijzonder. In een samenleving die zo gericht is op beeld kan alleen de beeldmaker die zich weet te onderscheiden een vruchtbare toekomst tegemoetzien.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Het panel heeft bij de KABK een goede, sterke, gezonde en gastvrije organisatie aangetroffen. Het panel wil dit illustreren aan enkele waarnemingen. Bij binnenkomst is het merkbaar dat het 'eigendom' van het gebouw bij de studenten berust, die professioneel met dit bezit omgaan. Bij de rondleiding heeft het panel de verscheidenheid aan voorzieningen bekeken, die open staan voor studenten van alle afdelingen, waaronder de ontwikkeling van werkplaatsen. Het onderwijs is in afdelingen georganiseerd, maar daarnaast zijn er genoeg mogelijkheden voor cross overs. Verder is er een academiebreed aanbod waarmee studenten hun blik kunnen verruimen en hun kennis kunnen verdiepen, bijvoorbeeld via het Studium Generale. De KABK betreft de alumni actief bij de opleidingen en de gebeurtenissen binnen het instituut, zoals blijkt uit de alumnitentoonstelling waar de alumni aanwezig waren om met panelleden van gedachten te wisselen over hun werk. Daarnaast waren er docenten aanwezig, galeriehouders, de pers e.d., waardoor de sfeer van een opening van een tentoonstelling ontstond. Tot slot was het panel getroffen door de complementariteit tussen directie enerzijds en docenten anderzijds, waardoor er een kritische en harmonieuze sfeer binnen KABK heerst.

Structuur van de programma's

Studenten beginnen meteen in een van de afdelingen van hun opleiding. Ze kiezen dus voor ArtScience of Beeldende Kunst bij de opleiding Autonome Beeldende Kunst. Bij de opleiding Vormgeving kiezen studenten tussen Fotografie, Grafisch Ontwerpen, Interactive Media Design, Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen of Textiel & Mode.

Alle onderwijsprogramma's zijn opgebouwd vanuit een basis, waarin verschillende aspecten van het kunstenaarschap en ontwerperschap afzonderlijk aan de orde komen tot het afstuderen waarin studenten tot een persoonlijke integratie van de diverse aspecten komen. De opbouw van de opleidingen wordt als volgt getypeerd:

Autonome Beeldende Kunst:

- Jaar 1: verkennen en ontdekken
- Jaar 2: procesmatig leren produceren en reflecteren
- Jaar 3: verbinden en professionaliseren
- Jaar 4: publiek maken van werk

Vormgeving

- Jaar 1: verkennen en ontdekken
- Jaar 2: bekwamen en verdiepen
- Jaar 3: presteren en professionaliseren
- Jaar 4: profileren en positioneren

Door studenten van meet af aan bewust te maken van hun auteurschap, hun specifieke talenten en de context waarbinnen die kunnen floreren, biedt de afdeling ze de beste garantie dat ze zich ontwikkelen tot de professionals van morgen. De afdeling koppelt daarbij zowel het onderzoek als het maakproces aan alle facetten van het ondernemerschap en biedt een scala aan mogelijkheden binnen het terrein van de documentaire en de fictie, in zowel stil als bewegend beeld.

De afdeling werkt voornamelijk projectmatig, zodat de verschillende aspecten van het maakproces op natuurlijke wijze van research en organisatie tot productie en presentatie leiden.

Profiel Grafisch Ontwerpen

De afdeling Grafisch Ontwerpen leidt studenten op tot veelzijdige denkers en makers die concepten ontwikkelen voor visuele communicatie. De afdeling staat bekend om haar onderzoekende en conceptuele benadering, de diversiteit in ontwerpvisies van docenten en studenten, en de aloude reputatie op het gebied van letters en typografie. In het onderwijs worden de studenten aangespoord om antwoorden te vinden op de zich razendsnel ontwikkelende media, maar ook om vragen te stellen naar de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de ontwerper.

Het studieprogramma is gebouwd rond de vakken ontwerpen, interactie, beeld en typografie en biedt ruimte voor verdieping in de aanvullende keuzevakken PlayLab, Letterstudio en Design Office. Deze aanpak biedt de studenten de vrijheid om hun persoonlijke creatieve kwaliteiten optimaal tot ontwikkeling te brengen. Uiteindelijk zijn zij zelfbewuste, eigenzinnige grafisch ontwerpers die met grensverleggend en diepgravend werk een rol van betekenis spelen in de maatschappij en in het zich steeds breder ontwikkelende vakgebied.

Profiel Interactive Media Design

De afdeling Interactive Media Design richt zich op alle mogelijke vormen van interactiviteit, online en offline, en zowel tussen mensen onderling als tussen mensen en machines, installaties, objecten en momenten. Daarbij gaat het om het gebruik van ieder denkbaar bestaand of nog te ontwikkelen medium. De rol van 'design' is dat het als gereedschap wordt ingezet om ideeën en concepten toegankelijk, bruikbaar, gehoord, gezien, gevoeld et cetera te krijgen.

I/M/D leert de studenten culturele, sociale, technologische en economische trends in de maatschappij waar te nemen en om te zetten in nieuwe, veelbelovende, maatschappelijk relevante concepten. Ideeën zijn het hoofdproduct. Ze zullen echter altijd de potentie moeten hebben om in producten te worden omgezet. I/M/D past de integratie van beroepspraktijk in de opleiding op een radicale manier toe. De afdeling werkt met echte problemen in relatie tot echte mensen en met reële externe opdrachten. I/M/D is dus experimenteel, onderzoekend, gericht op vernieuwing én praktijkgericht. Uitgangspunt bij de ontwikkeling van ideeën en producten is dat de ontwerper zich in een wereldwijd werkveld beweegt. Om die reden is de opleiding geheel Engelstalig en is de oriëntatie van de afdeling uitgesproken internationaal. Doordat de sociaal-technologische ontwikkelingen volop in beweging zijn, zal ook I/M/D zich voortdurend willen herijken.

Gezien de toenemende variatie aan rollen en posities van beeldende kunstenaars in de kunstwereld en de samenleving als geheel, waaronder het werken in opdracht, geeft de opleiding Autonome Beeldende Kunst in overweging om de typering van het vierde jaar te vervangen door 'profilieren en positioneren'.

De meeste afdelingen werken met een jaarklassenprogramma waarin studenten hetzelfde programma volgen. Bij ArtScience maken studenten zelf een keuze uit het aanbod aan programmaonderdelen. De netwerkstructuur die dit tot gevolg heeft, past bij de structuur van het mediatechnologische werkveld waarmee de afdeling een nauwe band heeft.

Aan de onderwijsprogramma's van alle afdelingen liggen de competenties, zoals genoemd bij standaard 1, ten grondslag, en deze zijn per afdeling specifiek gemaakt, in eindkwalificaties en in leerdoelen per studieonderdeel. Of een student de leerdoelen heeft bereikt, wordt door de individuele docent getoetst. In de collectieve beoordeling wordt nagegaan of het bereiken van de afzonderlijke leerdoelen tot het behalen van de competenties heeft geleid (zie ook standaard 3). Het panel is zeer te spreken over de wijze waarop de competenties in de programma's zijn doorvertaald.

Theorie en onderzoek

In alle afdelingen is aandacht voor de praktijk, theorie en beroepsvoorbereiding. In de praktijkonderdelen komt zowel de conceptuele als technische ontwikkeling van de student aan bod. De verwerving van techniek is vrijwel altijd nauw verbonden met een artistieke ambitie en de materialisatie van een werk vanuit een concept en onderzoek. Ter voorbereiding op de beroepspraktijk leren studenten bijvoorbeeld om een ondernemingsplan op te stellen.

In elke afdeling kunnen studenten eigen accenten in de studie leggen. Bij ArtScience hebben studenten de grootste keuzevrijheid binnen het gehele programma van vier jaar, maar ook bij andere afdelingen zijn keuzemogelijkheden in het programma opgenomen, met name bij Grafisch Ontwerpen, Fotografie en Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen. Voor de voltijdse studenten heeft de KABK het Individueel Studietraject (IST) ingevoerd; een vrije keuzeruimte (12 EC per jaar) voor de studenten in de hoofdfase. Studenten stellen voor het IST een plan op met voorgenomen activiteiten (bijvoorbeeld keuzevakken bij de KABK of een andere instelling), motivatie en leerdoelen dat met de IST-coach wordt besproken. De studenten met wie het panel heeft gesproken waren unaniem enthousiast over de mogelijkheden die het IST hen biedt. De coach beoordeelt meestal ook de uitgevoerde activiteiten, tenzij het gaat om vakken die bij een andere instelling zijn gevolgd. Voor de deeltijdse studenten is het IST bij de verkorting van de studieduur komen te vervallen, behalve bij Fotografie en Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen.

Academiebreed wordt een inleidend theorievak aangeboden, gericht op het vergroten van het kunsttheoretisch referentiekader van de studenten en het versterken van hun vaardigheden om onderzoek te doen. Alle afdelingen hebben daarnaast een vierjarig theorieprogramma (zie bijlage 1). In de meeste programma's komen vakgeschiedenis, vaktheorie en algemene kunstgeschiedenis aan bod.

Profiel Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen

De afdeling Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen richt zich op de volle breedte van het ruimtelijk domein door de ruimtelijke condities centraal te stellen die bepalend zijn voor hoe we onze dagelijkse leefomgeving ervaren. Het kerndoel van het onderwijs is de persoonlijke ontwikkeling van iedere individuele student tot een creatieve, onderzoekende, autonome ontwerper. De afdeling besteedt veel aandacht aan het ontdekken van de mogelijkheden en potenties van de studenten en kent in haar programma een uitgekende balans tussen aandacht voor het concept en de empirie: het abstracte denken versus de pragmatische, vakmatige inbedding. Het curriculum is gericht op experiment en research. Daarmee stuurt de afdeling aan op de ontwikkeling van een onderzoekende, autonome ontwerphouding die onverwachte, verrassende resultaten en visies genereert en het onmogelijke mogelijk maakt.

Didactisch uitgangspunt is leren door te doen. Het ontwikkelen van vaardigheden, kennis en competenties is gekoppeld aan relevante opgaven die bij voorkeur een directe koppeling met de (ontwerp)praktijk hebben. De nadruk ligt op de persoonlijke stellingname van de studenten en de manier waarop ze hun identiteit vanuit vakmatig perspectief benaderen. Aan de ontwikkeling van zowel een eigen benadering als een eigen werkproces hecht de afdeling grote waarde; daarbij zet ze de student ertoe aan een zelfstandige mentaliteit, een reflectieve ontwerphouding en empathisch vermogen te ontwikkelen. De ontwerper die de afdeling verlaat met de titel Bachelor of Design is een allround ontwerper met een geheel eigen, persoonlijke benadering. Een goede observator, die zowel conceptueel als empirisch sterk is onderlegd. Een ontwerper en vormgever die elke denkbare – ruimtelijke – opgave met open vizier aangaat.

Textiel & Mode

Het unieke van de Koninklijke Academie is dat textiel en mode binnen één studierichting vertegenwoordigd zijn en toch ieder een aparte plek hebben, zodat studenten zowel in de mode als in textiel kunnen afstuderen. Doelstelling van de afdeling Textiel & Mode is de studenten op te leiden tot zelfstandig ontwerper. De afdeling zet hen er daartoe aan een persoonlijke visie en een eigen signatuur te ontwikkelen, waarbij ze een relevant evenwicht moeten creëren tussen de mode en de textiele aspecten van hun werk en zo met deze vakgebieden weten om te gaan dat ze elkaar wederzijds in het werk beïnvloeden. De opleiding vertrekt niet vanuit één enkelvoudig perspectief, maar confronteert de studenten welbewust met het verleden, het heden en de toekomst. Vanuit deze perspectieven worden serieuze analyses van mode en textiel gemaakt. Zo wordt in opdrachten veel aandacht geschonken aan de geschiedenis van het kostuum en de folklore. De studie is zo opgezet dat de specialisaties Textiel en Mode vanaf een bepaald moment ieder hun eigen programma hebben, waarin ze uitgaan van de kenmerken van het werkveld.⁴

⁴ Id voetnoot 3.

De nadruk in de eerste twee jaar ligt op kunst- en vakgeschiedenis. Het derde jaar staat meestal in het teken van verbreding en verdieping van theoretische inzichten, terwijl het theorieonderwijs in het laatste jaar gericht is op het schrijven van een eindexamenscriptie, waarin de student verslag doet van theoretisch onderzoek en waarvan het streven is een verbinding te leggen met de eindexamenprojecten. In het programma Research en Discours, waarbij de afdelingen gemengd zijn, worden lezingen verzorgd over filosofie en sociologie, maar worden ook rapportagevaardigheden getraind.

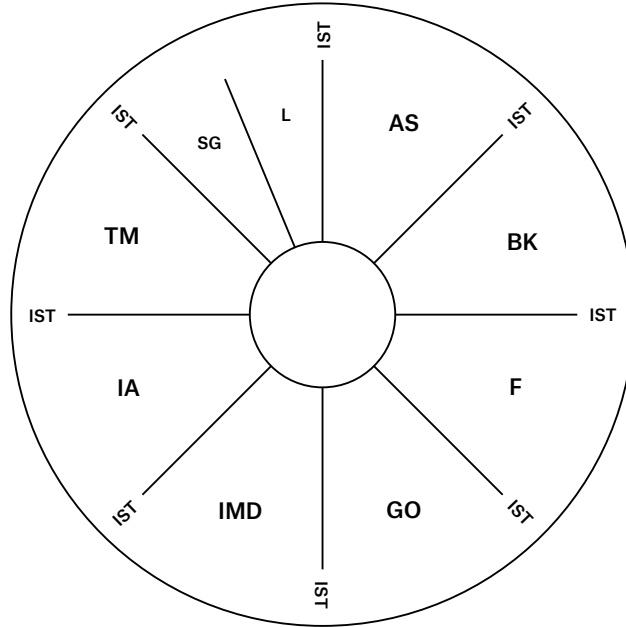
Naast het theorieaanbod in het reguliere programma biedt KABK diverse andere mogelijkheden waarmee studenten hun blik kunnen verruimen en hun kennis kunnen verdiepen. Via het Studium Generale programma komen studenten in contact met een diversiteit aan onderwerpen uit de kunst en vormgeving, en hun raakvlakken met ontwikkelingen in cultuur en maatschappij.

De kenniskring van het lectoraat Kunst Theorie & Praktijk biedt een honours programma aan voor extra gemotiveerde en theoretische getalenteerde studenten. De afgelopen jaren waren er cursussen over de invloed van de positionering van de kunstenaar op zijn werk, en artistic research in documentaire fotografie. Het onderzoek van het lectoraat zelf richt zich op de rol van theorie in de praktijk van beeldende kunstenaars. Het lectoraat heeft een academiebreed overleg van theorie-docenten geïnitieerd, waarin naast het uitwisselen van ideeën en ervaringen vooral het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op het theorieonderwijs en de verdere versterking en afstemming van de programma's centraal staan. Dit draagt volgens het panel bij aan de versterking van het curriculum voor de studenten en de deskundigheidsbevordering van de docenten.

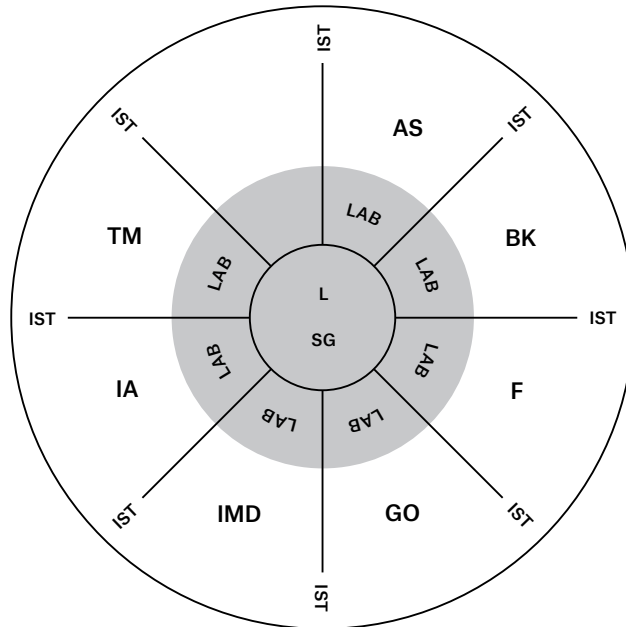
Het andere lectoraat, Innovatieve Visualisatie Technieken, staat in het teken van onderzoek naar innovatieve visualisatietechnieken in het artistieke en culturele domein en de relevantie daarvan voor het kunstonderwijs. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om relatief nieuwe technieken zoals augmented reality, 3D-scan- en printtechnieken en computergestuurde textielbewerking. Vanuit het lectoraat zijn bijvoorbeeld pop-up galleries (ultrakorte tentoonstellingen) ontwikkeld om eerstejaars studenten in aanraking te brengen met augmented reality.

Een nieuwe ontwikkeling is de oprichting van researchlabs waarin interdisciplinair onderzoek rond actuele vakinhoudelijke en maatschappelijke thema's wordt gedaan. De eerste ervaringen van enkele afdelingen met deze researchlabs zijn positief. De KABK streeft ernaar dat elke afdeling een research lab heeft dat open staat voor studenten van andere afdelingen. Het panel vindt deze ontwikkeling goed aansluiten bij de positionering van de KABK als onderzoeksacademie (zie ook standaard 1). De structuuraanpassing in de vorm van research labs zal bijdragen aan het openmaken van de grenzen tussen de afdelingen, aan het uitvoeren van experimenten in de praktijk en dergelijke (zie schema pagina 26).

Koninklijke Academie NU

Koninklijke Academie STRAKS

BK = Beeldende Kunst
 F = Fotografie
 GO = Grafisch Ontwerpen
 IMD = Interactive Media Design
 IA = Interieurarchitectuur
 & Meubelontwerpen
 TM = Textiel & Mode
 AS = ArtScience

L = Lecoraten
 SG = Studium Generale

IST = Individueel Studietraject

Onderzoek in de Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat voor de studenten uit 'leren door doen', waarbij 'doen' steeds meer wordt opgevat als een combinatie van 'maken' en 'onderzoeken'. Bij Autonome Beeldende Kunst zijn er diverse vormen van onderzoek: literatuuronderzoek, oral history, geografisch onderzoek, materiaalonderzoek en dergelijke. ArtScience onderzoekt bijvoorbeeld hoe kennis tot nieuwe vormen kan leiden. Bij Vormgeving bestaat onderzoek ook uit de bereidheid van de ontwerper om zich te verplaatsen in de wensen, behoeften en problemen van de opdrachtgever en gebruiker. Het onderzoek bestaat daarna uit het ontwikkelen en analyseren van alternatieven en het reflecteren over wat nog niet bestaat. In alle afdelingen is aandacht voor de onderzoekende houding van de student in de discipline waarvoor hij wordt opgeleid. Het panel heeft gezien dat dit onderzoek concreet wordt gemaakt en flexibel wordt ingezet waardoor het dicht bij de inhoudelijke focus en de praktijk van de desbetreffende afdeling blijft.

In de gesprekken heeft het panel indringend met alle betrokkenen gesproken over de definiëring en inbedding van onderzoek binnen de KABK en de diverse afdelingen. Onderzoek is niet alleen historisch geworteld in de KABK, nu ook vormgegeven in de samenwerking met de Universiteit Leiden, maar blijkt overtuigend studenten en docenten een praktisch kader te bieden.

Beroepspraktijk

Uit de onderwijsvisie van de KABK (zie onder paragraaf Didactiek) blijkt dat zij de relatie met het werkveld en de maatschappelijke omgeving belangrijk vindt. Dit uit zich ook in het belang dat de KABK hecht aan het voorbereiden van de studenten op de beroepspraktijk. Al vanaf de propedeuse vindt het onderwijs plaats in een setting en met een mentaliteit die een afspiegeling van die praktijk vormen. Voorbeelden hiervan zijn de eigen ateliers waar de studenten Beeldende Kunst hun eigen onderzoeks- en productieruimte creëren, de jaarlijkse collectie die de studenten Textiel & Mode ontwerpen, en de onderzoekscyclus die studenten ArtScience in de researchprojecten doorlopen.

KABK maakt een onderscheid tussen voorbereiding op de professionele uitoefening van het beroep en de zakelijke aspecten van de beroepspraktijk. Bij het eerste gaat het om de ervaring om als professioneel beeldend kunstenaar of ontwerper in het werkveld en de publieke ruimte te functioneren, een portfolio samen te stellen, publiciteit te verzorgen, een gesprek met een opdrachtgever te voeren en dergelijke. Het tweede aspect omvat kennis en vaardigheden op het gebied van auteursrecht, administratie, belastingen en het opstellen van een ondernemingsplan. De aandacht voor de beroepspraktijk komt zo veel mogelijk geïntegreerd in andere onderdelen van het programma aan bod.

Alle afdelingen van de opleiding Vormgeving hebben een stage in het programma opgenomen, zodat studenten met de realiteit van de beroepspraktijk worden geconfronteerd. Studenten van de afdeling Beeldende Kunst krijgen ook de mogelijkheid om stage in kunstenaarsateliers te lopen. Daarnaast vormen de pre-eindexamentoonstellingen van ArtScience, Beeldende Kunst en Fotografie een zeer productieve voorbereiding op de professionele beroepspraktijk, omdat studenten hiervoor alles zelf moeten regelen: van ruimte, begroting, transport tot publiciteit. Het panel is zeer positief over de voorbereiding op de beroepspraktijk.

Didactiek van de programma's

KABK heeft haar onderwijsvisie in stellingen verwoord. Sinds de vorige visitatie zijn er twee (3 en 4) aan toegevoegd. De stellingen zijn:

1. In ons onderwijs laten we de studenten allereerst hun talenten ontdekken om op basis daarvan een kunstenaarschap tot ontwikkeling te brengen waarin ze op een persoonlijke manier uitdrukking geven aan hun eigen interesses, inzichten, opvattingen en ambities.
2. De studenten ontwikkelen hun kunstenaarschap in voortdurende wisselwerking met het werkveld en de maatschappelijke omgeving, en presenteren zich veelvuldig in het publieke domein.
3. We bieden de studenten brede, actuele kennis, brengen ze in aanraking met technieken en vaardigheden, en helpen ze een nieuwsgierige geest en kritisch reflectieve vermogens te ontwikkelen.
4. We stimuleren de studenten om door onderzoek tot werk te komen waarin ze zich verhouden tot hun discipline en de maatschappij.
5. We bereiden studenten voor op de uitoefening van hun vak in een grenzeloze wereld waarin in principe iedereen met iedereen in verbinding kan staan.⁵

Elke afdeling heeft de onderwijsvisie in een eigen didactisch concept uitgewerkt, hoewel er ook overkoepelende elementen te noemen zijn. Een afdeling is bijvoorbeeld nauw verbonden met een discipline of werkveld. De studenten en docenten van een afdeling vormen een community. De opbouw van het onderwijs geeft studenten steeds meer eigen verantwoordelijkheid en ruimte om een eigen koers te varen. Het onderwijs moet resulteren in de integratie van de theoretische reflectie en het artistieke proces. De onderwijsleersituatie is een afspiegeling van de beroepspraktijk en er is een constante wisselwerking met de discipline en de maatschappelijke context.

Tijdens de studie wordt gewerkt in groepen vanwege het belang van het groepsproces waarin studenten ook leren van elkaar. Daarnaast is er veel aandacht voor de individuele student. De meest gebruikte werkvormen zijn: groepsbesprekingen, projecten, workshops, researchlabs, vrij werken met werkbesprekingen, cursussen en trainingen, hoorcolleges, werkgroepen, leesgroepen, lezingen en symposia, tentoonstellingsbezoek en excursies, en stages. In beginsel wordt bij alle afdelingen gewerkt met opdrachten van echte opdrachtgevers, bijvoorbeeld bij Grafisch Ontwerpen. KABK heeft een bureau waar opdrachtgevers terecht kunnen.

Het streven om stevige onderwijsprogramma's te creëren is gelukt. Uit evaluaties onder studenten en afgestudeerden blijkt al jaren dat ongeveer de helft van de studenten de studie "aan de zware kant vindt", maar in de gesprekken gaven studenten aan de zwaarte geen bezwaar te vinden. In het traject van voorlichting, aanmelding en selectie wordt de aankomende student gewezen op de zwaarte van de studie en het belang van gedrevenheid, een onderzoekende houding en bereidheid om hard te werken. Halverwege het eerste jaar krijgen alle studenten een beoordeling waarna studenten die de kans lopen de propedeuse niet te halen, worden gewaarschuwd door middel van een interim-advies. Met een hoofdfaserendement van ruim 75 procent en een totaal rendement van ruim 55 procent is het panel van mening dat de opleidingen als stevig, maar niet als te zwaar mogen worden aangemerkt.

⁵ Idem voetnoot 2

Alle studenten worden tijdens hun studie op verschillende manieren begeleid. In de artistiek inhoudelijke begeleiding ondersteunt de docent de studenten bij het ontwikkelen van hun eigen benadering als kunstenaar of ontwerper. Hierbij is veel ruimte en aandacht voor de persoonlijke talenten van de student. Het bespreken van het werk van de student vindt vrijwel altijd in de groep plaats, zodat er ook een leereffect voor de andere studenten is. Ook leren studenten op deze manier hun werk te presenteren en toe te lichten. Bij enkele afdelingen (Beeldende Kunst en Fotografie) worden ouderejaars studenten betrokken bij de begeleiding van jongerejaars. Uit de gesprekken met docenten is gebleken dat zij alle benodigde tijd nemen om studenten te begeleiden, zelfs wanneer dat meer is dan hun aanstellingsomvang.

Daarnaast worden studenten begeleid in hun studievoortgang; in het eerste jaar door een mentor, in de hogere jaren door een coach. De mentor of coach ondersteunt studenten bij het plannen en uitvoeren van hun studietaken, bespreekt de studievoortgang en vanaf het tweede jaar de IST-projecten. Voor meer persoonlijke kwesties kunnen studenten een beroep doen op een studentendecaan en vertrouwenspersoon.

De betrokkenheid van alumni bij het onderwijs neemt nog steeds toe, zoals het panel heeft kunnen vaststellen. Alumni zijn betrokken bij interne en externe activiteiten van studenten, onder andere bij praktijkstages, treden op als gastdocenten en bieden studenten kansen om deel uit te maken van hun netwerk. Tijdens het visitatiebezoek was er een tentoonstelling van werk van alumni die zelf aanwezig waren. Het panel heeft opgemerkt dat er goede interactie was tussen alumni, studenten, docenten en vertegenwoordigers van musea en galerieën.

De directeur van de KABK heeft regelmatig gesprekken met de klassenvertegenwoordigers, onder andere over de beleving van de studielast en mogelijke verbeteringen in organisatie, faciliteiten en programma. In aanvulling op de complementaire taakverdeling tussen directeur en hoofddocenten vormen deze bijeenkomsten volgens het panel een waardevolle feedback-loop. Het panel heeft in de overzichtslijsten van deze overleggen teruggevonden dat veel opmerkingen de kleine kwaliteit betreffen, maar ook zaken als slecht functionerende docenten komen aan bod. De directie geeft desgevraagd aan de signalen van studenten altijd serieus te nemen en op grond daarvan actie te ondernemen.

Personeel

De KABK heeft gekozen voor een smalle directie en een sterke artistiek inhoudelijke leiding van de afdelingen, met hoofddocenten die een stevige positie in de beroepspraktijk hebben. De hoofddocenten functioneren onder directe verantwoordelijkheid van en in nauwe samenspraak met de directeur. De hoofddocenten worden ondersteund door één of meer coördinatoren. Daarnaast is er een aantal stafdiensten die het onderwijsproces ondersteunt. Het panel heeft met alle hoofddocenten gesproken en zij waren unaniem in hun waardering voor deze organisatiestructuur, waarbij zij zo min mogelijk met administratieve zaken, externe politieke en organisatorische kwesties en dergelijke worden belast.

Er is sprake van een heldere complementariteit tussen directie en staf enerzijds en hoofddocenten en docenten anderzijds waardoor de onderlinge verhoudingen als kritisch en harmonisch kunnen worden getypeerd.

Het personeelsbeleid van de KABK heeft als uitgangspunt dat alle praktijkdocenten een actieve beroepspraktijk hebben. De functiewaardering van een docent is gebaseerd op zijn positie in de nationale en/of internationale professionele beroepspraktijk. Gevolg van dit uitgangspunt is dat docenten een relatief kleine aanstelling hebben. Daarnaast is het beleid van de KABK dat een docent een beperkt aantal jaren lesgeeft om vervolgens een nieuwe docent te kunnen aanstellen passend bij de dynamiek van de beroepspraktijk. Bij de meeste afdelingen is er een kernteam van docenten met een iets grotere aanstelling, met daaromheen kunstenaars en ontwerpers met een meer dominante beroepspraktijk en dus een kleine aanstelling. De hoofddocenten zijn verantwoordelijk voor het werven van nieuwe docenten. Verder maakt de KABK actief gebruik van gastdocenten om in te spelen op de actualiteit of op de behoefte aan wisselende specialistische expertise. Het panel is overtuigd van de gedrevenheid en betrokkenheid van de docenten.

Het onderwijs wordt verzorgd door ruim 200 docenten voor ruim 900 studenten, exclusief de docenten en studenten van de interfaculteit van ArtScience. Inclusief ArtScience gaat het om 985 studenten. De totale aanstellingsomvang bedraagt 56,56 fte, waardoor de docent-studentratio op 1:17,41 komt. Sinds de vorige visitatie is het docententeam verjongd, waardoor de gemiddelde leeftijd 45 jaar is.

In functioneringsgesprekken, waarvan de frequentie afhangt van de aanstellingsomvang, bespreken de docenten met hun leidinggevende de behoefte aan het ontwikkelen van specifieke bekwaamheden, zoals didactische vaardigheden. Docenten hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan de kenniskringen van de lectoraten. Enkele docenten zijn in de gelegenheid gesteld om een promotieonderzoek te doen. De externe aantrekkingskracht van de KABK voor docenten wordt hiermee versterkt. Ook zaken als studie- en bijscholingsactiviteiten, en het theorie-overleg hebben hierop een positieve invloed.

Toelating

Jaarlijks melden zich ongeveer 1.500 kandidaten voor een van de bacheloropleidingen. Na een toelatingsprocedure wordt ongeveer twintig procent toegelaten. Elke afdeling heeft zijn eigen procedure van toelating, passend bij de discipline of het werkveld. Bij de meeste afdelingen beoordeelt een toelatingscommissie de geschiktheid van een kandidaat aan de hand van een portfolio, een persoonlijk interview en eventueel het werk en het werkproces tijdens de toelatingsdag. De toelatingscommissie bestaat uit de hoofddocent, één of meer docenten en een student. Voor de beoordeling gebruiken ze de toelatingscompetenties die van de eindkwalificaties zijn afgeleid. Hoewel ook de meeste buitenlandse studenten voor de toelatingsprocedure naar de academie komen, wordt het toelatingsinterview in enkele speciale gevallen via Skype gevoerd. Het panel vindt dat de structuur, de intensiteit en de transparantie van deze beoordelingen tot een solide selectie leiden.

Een aantal studenten heeft gebruik gemaakt van voortrajecten als voorbereiding op de studie. Er zijn vijf verschillende voortrajecten, geïnitieerd en (mede-) georganiseerd vanuit de KABK:

- School voor Jong Talent, een school voor basis- en voortgezet onderwijs voor leerlingen die zich al op jonge leeftijd op het kunstonderwijs willen voorbereiden;
- Voorbereidend jaar, bedoeld voor kandidaten die nog niet aan een bacheloropleiding toe zijn of behoefte hebben om zich eerst op de mogelijkheden te oriënteren;
- Oriëntatiecursus, ter voorbereiding op de studie aan de academie met de nadruk op het werkproces;
- Samenwerkingsverbanden met enkele scholen van wie de leerlingen voor hun kunstklassen een middag per week naar de academie komen;
- Voorbereidingstrajecten waarbij leerlingen in hun vakkenpakket onderdelen van het programma van de School voor Jong Talent opnemen.

De meeste Nederlandse studenten hebben havo of mbo, of een vergelijkbare opleiding, als vooropleiding gehad. Het aantal dat al hoger onderwijs gevolgd heeft, is de laatste jaren afgenomen. Het aantal buitenlandse studenten is de laatste jaren sterk toegenomen en bedraagt momenteel 26 procent in de bacheloropleidingen, hoewel de verdeling over de afdeling verschilt: de hoogste aantallen zijn te vinden bij ArtScience 80 procent en Interactive Media Design 75 procent. Opvallend is dat ook bij de deeltijd internationale studenten zijn, waarschijnlijk door de internationale setting van Den Haag.

Alumni

KABK biedt haar afgestudeerde studenten diverse mogelijkheden om hun kennis te verdiepen en te verbreden. Er is een speciaal cursusprogramma voor alumni, dat twee keer per jaar wordt aangeboden. Afgelopen jaar waren de onderwerpen webdesign, moving image en 3D for the real World. Verschillende afdelingen hebben een spreekuur voor alumni om hen te helpen bij vragen over de beroepspraktijk. Bij de afdeling Grafisch Ontwerpen kunnen twee recent afgestudeerden een jaar lang werkervaring in de 'Studio' opdoen met het vormgeven van publicitaire uitingen van de KABK. Tijdens het bezoek heeft het panel kennisgemaakt met de nieuw ontwikkelde website voor alumni.

Voorzieningen

De KABK beschikt over een centraal in Den Haag gelegen gebouw, dat waar mogelijk wordt uitgebreid met nieuwbouw en de aankoop van belendende gebouwen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van ruimten elders in de stad, bijvoorbeeld de ruimten voor ArtScience in het gebouw GEMAK. Elke afdeling heeft een eigen plek in het gebouw met voorzieningen die een afspiegeling van de beroepspraktijk zijn. Om bijvoorbeeld net als in een ontwerpstudio aan het werk te kunnen gaan, zijn bij de ontwerpafdelingen flexibele werkplekken ingericht met veel opslagruimte. Dit geldt niet voor Fotografie, omdat deze studenten, net als in de beroepspraktijk, veel buiten de academie op pad zijn.

Voltijdse studenten Beeldende Kunst hebben vanaf het tweede jaar een eigen atelierruimte ter beschikking. Naarmate ze verder komen in de studie, krijgen ze meer vierkante meters.

Deeltijdse studenten beschikken meestal zelf over een atelier. Voor hen is in het eindexamenjaar atelierruimte binnen de academie beschikbaar. De beschikbare ruimte per student Beeldende Kunst is toegenomen ten opzichte van de visitatie in 2007. Uit de gesprekken bleek dat de KABK tevreden is over de ruimte voor ateliers, zeker ook in vergelijking met andere instellingen. Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding zich wat ruimte betreft in een relatief gunstige middenmoot bevindt. Desondanks vindt het panel dat de ambities op dit vlak hoger mogen liggen.

Het gebouw heeft een galerie met drie zalen waar studenten presentaties en tentoonstellingen kunnen organiseren. Tijdens het bezoek van het panel was deze galerie ingericht met een tentoonstelling van het werk van afgestudeerde studenten (zie ook standaard 3). Daarnaast zijn er nog verschillende ruimtes die geschikt zijn voor presentaties, hoewel studenten ook gestimuleerd worden zelf geschikte ruimtes buiten het gebouw te zoeken.

De KABK heeft diverse werkplaatsen die professioneel en up-to-date zijn: Textiel & Mode, Multimedia, 3D-technieken, Computers, Hout en Droge Kunststoffen, Metaal, Grafiek, Beeldhouwen en Fotografie. De afgelopen jaren heeft de KABK geïnvesteerd in een 3D-scanner en een 3D-printer voor het 3D-lab, een lasersnijder, computergestuurde brei- en weefapparatuur, een sublimatieprinter om stoffen digitaal te bedrukken en een portaalrees voor het computergestuurd frezen van 2D- en 3D-objecten. Het panel is van mening dat deze voorzieningen uitstekend zijn.

Centraal in het gebouw is de bibliotheek gesitueerd met een aanbod van 12.000 boeken, 80 tijdschriftabonnementen en een grote verzameling dvd's en cd-roms. De catalogus is online te raadplegen. De bibliotheek beschikt daarnaast over studieplekken en internetplekken. De bibliotheek biedt studenten en docenten goede mogelijkheden voor hun persoonlijk onderzoek en als ondersteuning voor hun beroepspraktijk.

Het panel is rondgeleid langs de voorzieningen en is in het algemeen positief over de ruimtes en de faciliteiten. Bij Beeldende Kunst gunt het panel de studenten meer atelierruimte, die lijkt nu aan de krappe kant, hoewel studenten hierover geen opmerkingen gemaakt hebben. Het panel ondersteunt het streven van de KABK om tot verdere ruimte-uitbreiding te komen.

Impressies per afdeling

ArtScience

Het gestructureerde eerste jaar biedt studenten een stevige theoretische basis en basisvaardigheden. Studenten hebben een grote mate van keuzevrijheid voor het volgen van workshops en specialistische labs. Het panel heeft veel waardering voor deze aanpak waarbij de vrijheid wel aan bepaalde regels is gebonden, waardoor het geheel te monitoren is. Bij deze aanpak is het essentieel dat er voldoende tijd is voor individuele contacten met studenten. Bij de docenten heeft het panel een grote betrokkenheid en een sterke studentgerichtheid aangetroffen. De labs van deze afdeling zijn ook toegankelijk voor studenten van andere afdelingen waardoor er een vruchtbare kruisbestuiving ontstaat.

Het panel is van mening dat ArtScience een belangrijke bijdrage aan het interdisciplinaire klimaat van de KABK kan leveren. De interfaculteit ArtScience bevindt zich op het kruispunt van de KABK, het Conservatorium en de Universiteit Leiden. Deze infrastructuur biedt daarmee een uitstekende basis voor het ontwikkelen van masteropleidingen en praktijkgericht promotieonderzoek.

Beeldende Kunst

Het panel heeft een goedgestructureerd onderwijsprogramma met een degelijke inhoud aangetroffen. Het panel heeft veel waardering voor de ambities (zie standaard 1) die ook in het programma zijn terug te vinden. De docenten zijn enthousiast, toegewijd en betrokken. Het panel had enige vragen bij de hoeveelheid individuele contactmomenten met de studenten, mede gezien de aantallen docenten, maar van de kant van de studenten heeft het geen klachten vernomen. Zoals eerder genoemd zou het panel de werkruimte voor studenten graag uitgebreid zien, hoewel ook op dit punt de studenten geen klachten hadden.

Fotografie

Het programma is uitstekend gestructureerd en georganiseerd. Het panel was onder de indruk van de beroepsgerichtheid van het programma. Deze komt met name tot uitdrukking tijdens de jaarlijkse projectweek. Deze week heeft een vast patroon met een symposiumdag, bezoek aan fotografen, redacties, agentschappen, musea, galerieën en een masterclass portfolio reviews voor eindexamenstudenten in aanwezigheid van jongerejaars. Instellingen en personen hebben zich aan deze Netwerkweek verbonden, zoals FOAM, Huis Marseille, de Fotografiefederatie en FotoFestival Naarden. De laatste jaren wordt deze week geheel door de studenten georganiseerd. De betrokkenheid van de docenten bij de opleiding is groot, zoals ook tijdens de gesprekken is gebleken. De vele extracurriculaire activiteiten worden veelal in eigen tijd verzorgd.

Grafisch Ontwerpen

Deze afdeling heeft een breed opgezet programma dat studenten goed voorbereid op de beroepspraktijk. De afdeling werkt met echte opdrachtgevers, waardoor de buitenwereld naar binnen wordt gehaald. Het panel vindt wel dat naast overheidsopdrachten er meer aandacht mag zijn voor opdrachten van commerciële en non profit organisaties. Gezien de herwaardering van de ambachtelijkheid in het vakgebied is het panel positief over de investeringen van de opleiding in zowel nieuwe en nieuwste technieken als in de aandacht voor oudere, ambachtelijke technieken. Hiermee maakt de opleiding de aanbeveling uit de vorige visitatie, namelijk kennis van oude ambachten oppakken, waar. Het panel pleit er ook voor om studenten al vanaf het begin historische kennis bij te brengen en ook aandacht te besteden aan beroepsethiek, copyright/pictoright en misschien ook sociologie. Het docententeam wordt aangevoerd door twee hoofddocenten (een vrouw en een man) die beiden hun wortels in de praktijk hebben en daarmee een goede voorbeeldfunctie voor studenten hebben. Ook hier heeft het panel bij de docenten een grote betrokkenheid en gedrevenheid waargenomen.

Interactive Media Design

Het panel vond het in eerste instantie moeilijk om door de algemene beschrijvingen het onderscheidende karakter van dit programma te herkennen, maar heeft vastgesteld dat deze jongste afdeling een rijzende ster is. Het programma brengt een veelheid aan disciplines en werkwijzen bijeen en is daarmee een afspiegeling van het turbulente en gefragmenteerde werkveld. Studenten zijn lovend over de vrijheid die ze hebben om een eigen invulling aan de studie te geven, nadat ze zich de basistechnieken van diverse media hebben eigen gemaakt. Ze geven aan dat de verplichte studieonderdelen uniek voor Interactive Media Design zijn en hun brede mogelijkheden voor de toekomstige beroepsuitoefening bieden. Gezien de hoge eisen die aan dit gebied gesteld worden, waardeert het panel de wijze waarop Interactive Media Design het onderwijs probeert te koppelen aan diverse referentiekaders in de beroepspraktijk. Het panel adviseert de afdeling deze contacten goed te onderhouden. De structuur van methoden en technieken zou verder versterkt kunnen worden, zodat het eigen karakter meer nadruk krijgt en er meer synergieën met de kwaliteiten en faciliteiten van de andere afdelingen gezocht kunnen worden.

Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen

Het panel heeft een uitstekend gestructureerd, degelijk en inspirerend programma aangetroffen. De ingezette vernieuwing van enkele jaren geleden werpt nu haar vruchten af. Er is een relatief jong docententeam dat een grote betrokkenheid en gedrevenheid toont. Volgens studenten worden zij goed gecoacht en geleid richting zelfstandigheid. De faciliteiten zijn naar de mening van het panel van prima kwaliteit en worden goed door studenten en docenten benut. De gesprekken met docenten heeft het panel als inspirerend ervaren.

Textiel & Mode

Het programma is uitstekend gestructureerd en biedt studenten de mogelijkheid zich op de beroepspraktijk voor te bereiden. De afdeling weet vanaf het begin een interdisciplinaire aanpak te verwezenlijken. Het panel heeft als suggestie om in het programma meer aandacht te besteden aan de realiteit van de mode-industrie en bijvoorbeeld het omgaan met de pers en copyright. Stages zijn een goede manier om met deze industrie kennis te maken. De afdeling heeft als sterke kant de ontwikkeling van textiel, maar zou die nog uit kunnen breiden met andere aspecten waarmee ze zich kan onderscheiden van andere opleidingen. Het respect dat er is voor verschillende opvattingen is een positieve ontwikkeling. De technische vaardigheden zijn volgens het panel net zo belangrijk als de poëtische en conceptuele kanten. Het panel hoopt dat de kwaliteit van de afwerking een blijvend aandachtspunt binnen de afdeling is. Wanneer deze vaardigheid vanaf het begin geoefend wordt, levert dat uiteindelijk perfectie op.

Conclusie en afwegingen

Het panel vindt dat de opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving goede tot uitstekende onderwijsleeromgevingen hebben ontwikkeld die studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te realiseren, zeker in vergelijking met andere kunstopleidingen in Nederland. De programma's zijn inhoudelijk goed opgebouwd en bieden voldoende vrijheid aan studenten om eigen keuzes te maken. Onderzoek heeft een volwaardige plaats in het programma gekregen en heeft per afdeling een specifieke invulling.

De ambitie om theorie en onderzoek te verbinden is daarmee geloofwaardig en zeker niet statisch, aangezien betrokkenen blijven werken aan de invulling, zoals in de gesprekken duidelijk is geworden.

Bij de afdeling ArtScience heeft het panel een programma aangetroffen dat uit losse onderdelen lijkt te bestaan, maar waarvan de studenten het toonbeeld zijn van zelfbewuste jonge mensen die uitstekend weten waar ze mee bezig en waar ze op weg naar toe zijn. Hieruit concludeert het panel dat de onderdelen van het programma voor een buitenstaander misschien niet direct samenhang laten zien, maar dat deze onderdelen zeer geschikt zijn gezien het interdisciplinaire perspectief en de ambities van ArtScience. De studenten hebben geen enkel probleem met de samenhang in het programma. Het panel heeft vastgesteld dat deze opleiding haar plaats gevonden heeft. Docenten en studenten leggen een inspirerend enthousiasme aan de dag.

Bij de afdeling Beeldende Kunst heeft het panel een situatie aangetroffen waarover studenten en docenten weliswaar tevreden zijn, maar waarbij het panel in het licht van de hoge ambities toch enkele kritische kanttekeningen wil plaatsen. Het panel realiseert zich dat net als op andere kunstopleidingen ruimte een zeer belangrijke zo niet bepalende factor voor deze afdeling is. Het panel is van mening dat ruimte daarom hoger op de agenda van de KABK geplaatst zou moeten worden, als een constant aandachtspunt.

Bij de opleiding Vormgeving is de kwaliteit van de programma's van de afdelingen in het algemeen zeer goed. Met name de afdeling Fotografie blinkt uit door haar beroepsgerichtheid, terwijl bij de afdeling Grafisch Ontwerpen met echte opdrachten wordt gewerkt. Ook de andere afdelingen hebben een stabiel en goed tot zeer goed programma ontwikkeld, hoewel dat van de afdeling Interactive Media Design, als jongste afdeling, nog duidelijker gestructureerd mag worden. Bij Textiel & Mode zou meer interactie met de buitenwereld mogen worden gezocht, evenals cross overs naar bijvoorbeeld Interactive Media Design. Bij Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen is met het nieuwe programma en het meer 'out of the box' denken, een uitstekende route voor de toekomst uitgezet. Studenten van alle afdelingen zijn zelfstandige jonge mensen, die goed hun weg weten te vinden. De faciliteiten voor de afdelingen zijn van goede kwaliteit en vormen een afspiegeling van de latere beroepspraktijk.

Het panel heeft gezien dat bij alle afdelingen veel aandacht is voor de begeleiding van studenten, zowel inhoudelijk als wat de studievoortgang betreft. Uit de gesprekken is gebleken dat studenten deze begeleiding waarderen. Het leereffect om in een groep het werk van een student te bespreken is ongetwijfeld groot, maar het panel wil ook het belang benadrukken van een-op-een-contacten, met name in de slotfase van de studie, om complexe, inhoudelijke kwesties in een collegiale setting te bespreken. Wellicht dat hier nog meer ruimte voor kan worden gecreëerd.

Het panel was aangenaam verrast dat het 'eigendom' van het gebouw duidelijk bij de studenten ligt. Zij gaan daar serieus en professioneel mee om, waardoor ook deze situatie als voorbereiding op de beroepspraktijk kan worden gezien.

Het panel heeft een directie en docentteams aangetroffen die betrokkenheid en gedrevenheid niet alleen hoog in het vaandel hebben, maar ook daadwerkelijk laten zien. Er is sprake van een heldere complementariteit tussen directie en staf enerzijds en hoofddocenten en docenten anderzijds, waardoor de onderlinge verhoudingen als kritisch en harmonisch kunnen worden getypeerd.

De opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving zijn in de vorige visitatie van 2007 als 'goed' beoordeeld. Sindsdien hebben de opleidingen weer flinke stappen in hun ontwikkeling gezet. Het huidige panel komt voor standaard 2, de onderwijsleeromgeving, tot het oordeel **goed** voor de opleiding Autonome Beeldende Kunst, voltijd en deeltijd, en **excellent** voor de opleiding Vormgeving, voltijd en deeltijd.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

De examencommissie heeft een belangrijke rol bij de bewaking van de kwaliteit van de beoordelingen. De examencommissie bestaat uit de hoofddocenten van de afdelingen. Als hoofddocent zijn ze verantwoordelijk voor de kwaliteit van de afdeling en het niveau van de afgestudeerden, en daarmee voor de inrichting van het onderwijsprogramma, de samenstelling van het docententeam en de toetsing en beoordeling van studenten. De directeur van de KABK maakt als opleidingsmanager geen deel uit van de examencommissie. In het kader van de nieuwe wetgeving heeft de examencommissie het afgelopen jaar nieuwe reglementen opgesteld, examinatoren benoemd en een eerste opzet voor een vrijstellingenbeleid ontwikkeld, zoals het panel uit de notulen heeft kunnen opmaken.

Toetsing

Naast de doorlopende feedback die studenten krijgen, zijn er een aantal formele beoordelingsmomenten. Als voorbereiding op het formele beoordelingsmoment vindt er halverwege het semester een voortgangsbespreking plaats ('doorpas' bij Textiel & Mode, 'werkschouw' bij enkele andere afdelingen). De student presenteert zijn werk aan zijn docenten en vaak ook aan zijn medestudenten, gevolgd door een gesprek. Bij ArtScience waar de coaching hoofdzakelijk individueel is ingericht, toont de student zijn centrale project aan alle docenten en bespreekt zijn werk met individuele docenten. Op basis van deze bespreking kunnen de docenten zich een beeld van de voortgang van de student vormen, terwijl de feedback studenten helpt om te reflecteren op hun werk en eventueel nieuwe wegen te vinden.

Aan het eind van het semester volgt een formele beoordeling. De docenten beoordelen de ontwikkeling van de student aan de hand van de competenties voor dat leerjaar en de leerdoelen per vakgebied. Bij ArtScience wordt niet met jaarklassen gewerkt, maar wordt een oordeel gegeven aan de hand van de eindkwalificaties. De beoordeling bestaat uit een individueel en een collectief deel. Bij de individuele beoordeling krijgt de student van iedere begeleidende docent te horen hoe die zijn werk, werkwijzen en ontwikkeling waardeert, gerelateerd aan de voor dat vak geldende leerdoelen. De docent licht het oordeel schriftelijk toe, zoals het panel bij het bestuderen van de documenten heeft gezien. De beoordelingen waren consistent, evenals de feedback. Bij Beeldende Kunst zijn er alleen individuele beoordelingen in het eerste jaar, bij Fotografie alleen in de eerste twee jaar, omdat er in de hogere jaren geen sprake meer is van afzonderlijke vakken.

Bij de collectieve beoordeling gaat het team van docenten, of een afvaardiging daarvan, na hoe de student zich heeft ontwikkeld. De student maakt een presentatie van het in dat semester gemaakte werk. De docenten bekijken het werk en gaan hierover in gesprek met de student, meestal in aanwezigheid van medestudenten. Vervolgens overleggen de docenten over hun gezamenlijke eindoordeel en leggen dat met motivering en een aanduiding van de verworven competenties vast op het beoordelingsformulier, waarvan het panel duidelijke voorbeelden heeft gezien. De student krijgt op de dag zelf een mondelinge terugkoppeling, de schriftelijke toelichting volgt later.

Theorie wordt getoetst in tentamens of aan de hand van presentaties en schrijfoopdrachten. Studenten die een stage volgen, schrijven een evaluatieverslag dat met de stagecoördinator en het stagebedrijf wordt besproken. Bij projecten die door een groep worden uitgevoerd, wordt het aandeel van iedere individuele student beoordeeld.

Tentamens en opdrachten kunnen worden herkanst. Studenten die niet slagen voor de eerste collectieve beoordeling hebben de kans om het resultaat bij de tweede collectieve beoordeling te compenseren. Op deze manier houdt een afdeling rekening met perioden van stagnatie bij de student.

Voor studenten is duidelijk aan welke criteria ze moeten voldoen, zoals uit de verschillende gesprekken is gebleken. In de studiegids en op de website staan de competenties vermeld. De leerdoelen staan bij de vakbeschrijvingen en ook op de website. Tijdens de lessen leggen docenten uit hoe de beoordeling zal geschieden en waaraan studenten moeten voldoen. Studenten zijn zeer tevreden over de kwaliteit van de feedback van docenten zoals blijkt uit evaluatiegegevens van de NSE, maar ook uit de gesprekken die het panel met studenten heeft gevoerd. In de NSE scoren alle vragen over toetsing ruim boven de drie (op een vijfpuntsschaal).

Eindexamen

Het eindexamen is erop gericht dat de student zich met zijn werk als beginnend kunstenaar of ontwerper positioneert. De student presenteert zijn werk en licht toe welke positie hij inneemt. In een eindexamenscriptie doet hij verslag van zijn theoretisch onderzoek. Tot slot heeft de student een portfolio samengesteld waarin bijvoorbeeld procesbeschrijvingen, technische uitwerkingen en praktijkopdrachten zijn opgenomen.

Voorafgaand aan het eindexamen vindt een groenlichtbeoordeling plaats om vast te stellen of de student een gerede kans van slagen heeft. Tijdens deze beoordeling ligt de nadruk op een open discussie om tot een intersubjectief oordeel te komen. De afdelingen Beeldende Kunst, ArtScience en Fotografie hebben hieraan voorafgaand een publieke tentoonstelling, de pre-eindexamententoonstelling. Hier doen studenten in een reële situatie, op een plek buiten de academie, onder leiding van een door studenten aangetrokken gastcurator, ervaring op met het presenteren van hun examenwerk.

Eindexamenkandidaten worden beoordeeld door een commissie van examinatoren en één of meer externe deskundigen. De externe beoordelaars zijn aanwezig bij het eindexamen, hebben voorgespreken met de studenten en zijn bij diverse afdelingen ook bij de groenlichtbeoordelingen betrokken. In de jury van de KABK-scriptieprijs is ook een externe deskundige opgenomen.

De eindexamentoonstelling en de modeshow van Textiel & Mode zijn openbaar en worden druk bezocht door het werkveld, de schrijvende media en andere belangstellenden. De reacties op het eindexamen worden door de hoofddocenten en de docenten in afdelingsvergaderingen besproken, evenals in het hoofddocentenoverleg met de directie.

De meeste leden van het panel hebben de eindexamentoonstelling en/of de modeshow van 2013 bezocht om de kwaliteit van het afstudeerwerk te kunnen beoordelen. De KABK heeft daarnaast de examencatalogi 2011-2012 en 2012-2013 beschikbaar gesteld. Tot slot hebben de afdelingen een tentoonstelling ingericht met het werk van afgestudeerden van de afgelopen jaren en konden de panelleden in gesprek gaan met deze afgestudeerden. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel zowel met studenten als met alumni gesproken. Dit alles heeft ervoor gezorgd dat het panel zich een goed beeld heeft kunnen vormen van de kwaliteit van de afgestudeerden.

Autonome Beeldende Kunst:

Het panel is zeer onder de indruk van het werk van de afgestudeerden van de afdeling *ArtScience*. De weg is niet gemakkelijk, maar het resultaat is excellent. Bij *Beeldende Kunst* onderscheidt het werk van de afgestudeerden zich volgens het panel in positieve zin van dat van afgestudeerden van andere kunstopleidingen. In het licht van de hoge ambities van de KABK vindt het panel de gemiddelde kwaliteit van de afgestudeerden goed, met uitschieters naar beneden en naar boven.

Vormgeving:

Studenten van de afdeling *Fotografie* worden uitstekend op de beroepspraktijk voorbereid. Het afstudeerwerk varieert van goed tot excellent, mede gezien het feit dat studenten hun werk uitstekend konden toelichten en ook een goed idee hebben welke richting zij uit willen, komt het panel tot een excellent. Bij de afdeling *Grafisch Ontwerpen* beoordeelt het panel de kwaliteit van de afgestudeerden als goed tot excellent. Gezien de focus van de afdeling op de maatschappelijke context had het panel verwacht hiervan meer in het werk van afgestudeerden terug te vinden. Het afstudeerwerk van de jonge afdeling *Interactive Media Design* laat nog niet een heel consistent beeld zien, maar er zitten excellente producten tussen, waardoor het panel het vertrouwen heeft dat dit nieuwe programma op de goede weg is. Het panel komt tot de beoordeling goed. Het panel vindt het niveau van de examenproducten van de afdeling *Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen* uitstekend. Afgestudeerden voldoen ruimschoots aan de eindkwalificaties. Wanneer de vernieuwing van het programma volledig zijn beslag heeft gekregen, kan deze afdeling nog verder doorgroeien. Bij de afdeling *Textiel & Mode* geldt dat je talent moet vinden, dat kun je niet creëren. Daarnaast heb je 'ambachtslieden' nodig, 'artisans', die de grote talenten in de mode-industrie kunnen ondersteunen. Het panel is van mening dat de opleiding erin slaagt om 'artisans' van uitstekende kwaliteit op te leiden.

Afgestudeerden blijken hun weg in de beroepspraktijk goed te vinden, gemiddeld beter dan afgestudeerden van andere kunstopleidingen, zoals blijkt uit de cijfers van de HBO-monitor en de Kunstenmonitor. Wel daalt, net als elders, het percentage afgestudeerden dat uitsluitend in het eigen vakgebied werkzaam is. Hier doet zich de economische crisis gelden.

De waardering vanuit het werkveld voor de afgestudeerden is de laatste jaren toegenomen, zoals blijkt uit de aandacht voor de afgestudeerden in relevante media, de toekenning van beurzen en stipendia, en de prijzen die afgestudeerden winnen.

Conclusie en afwegingen

Het panel is van mening dat de opleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving een zeer deugdelijk toetsingsysteem hebben ontwikkeld, dat studenten daadwerkelijk ondersteunt in hun ontwikkeling tot kunstenaar en ontwerper. De wijze waarop de KABK het eindexamen heeft ingericht, getuigt van zorgvuldigheid. Het panel is positief over de schriftelijke toelichtingen op de beoordelingen, waardoor studenten goed in staat zijn hun eigen ontwikkeling te volgen.

Hoewel de kwaliteit van afgestudeerden tussen de afdelingen verschilt, is het panel over het geheel genomen zeer te spreken over het niveau van het afstudeerwerk. Het panel constateert een discrepantie tussen de hoge ambities van de KABK en de overall eindexamenuitkomsten van de afdeling Beeldende Kunst. In het licht van het deugdelijke toetsysteem en in vergelijking met andere opleidingen, komt het panel ook bij deze afdeling tot het oordeel 'goed'. Bij de opleiding Vormgeving heeft het panel bij vier van de vijf afdelingen uitstekend afstudeerwerk aangetroffen. In combinatie met het goede toetsysteem komt het panel daar tot het oordeel 'excellent'.

Het panel komt voor de standaard toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties tot het oordeel **goed** voor de opleiding Autonome Beeldende Kunst, voltijd en deeltijd, en **excellent** voor de opleiding Vormgeving, voltijd en deeltijd.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Autonome Beeldende Kunst voltijd	Autonome Beeldende Kunst deeltijd	Vormgeving voltijd	Vormgeving deeltijd
<i>1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Excellent	Excellent	Excellent	Excellent
<i>2 Onderwijsleeromgeving</i>	Goed	Goed	Excellent	Excellent
<i>3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Goed	Goed	Excellent	Excellent

Overwegingen en conclusie

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de hbo-bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten als **goed**, en van de opleiding Vormgeving als **excellent**.

4 Aanbevelingen

Docenten algemeen

- Ook in eerste jaar gerenommeerde, inspirerende kunstenaars en ontwerpers uit de beroepspraktijk, mits didactisch geschikt.
- Letten op kritische grens van steeds kleinere en kortere aanstellingen. En op mogelijk te sterke uitval van een oudere generatie docenten, die interessant zijn mits flexibel.
- Gebruik maken van part time (gast-)docenten om ook professionals in te schakelen, die in het buitenland wonen en werken teneinde niet alleen andere culturele invalshoeken en beroepsopvattingen, maar ook internationale, zakelijke netwerken te importeren.
- In laatste (examen-)jaar naast beoordelingen in groepsverband óók ruimte bieden voor – van geval tot geval qua inhoud sterk fluctuerende – ‘collegiale’, individuele (een-op-een) gesprekken.

Theorie en Onderzoek

- Verder gaan met definiëren en invullen wat onderzoek voor KABK en de afdelingen betekent. Oriëntatie op onderzoek concreter operationaliseren en sterker betrekken bij beoordeling van studenten.
- Bij internationale vergelijking geambieerde eindkwalificaties biedt vocabulaire en methoden voor ‘gedegen’ onderzoek van bijv. St. Martins (GB) mogelijk houvast.

Autonome Beeldende Kunst

- De sterk toegenomen variatie aan rollen en posities van beeldend kunstenaars in kunstwereld en in samenleving (zoals o.a. blijkt uit de praktijk van alumni), noopt tot definitie en *mapping* van meerdere beroepsvelden naast ‘het’ beroepsveld van galleries, musea, verzamelaars e.d. Mede in dat verband in vierde jaar Beeldende Kunst ook – zoals bij Vormgeving – ‘profilieren en positioneren’ in aanvulling op ‘publiek maken van werk’ (opbouw studieprogramma).
- De aanvullende ruimte voor ArtScience in GEMAK is een belangrijke stap. Mede bij Beeldende Kunst streven naar optimale werkruimte per student, ook in de eerste jaren van de studie (bovendien meer aandacht voor gezondheid, ventilatie).
- In aanvulling op algemene opmerkingen over docenten, juist bij Beeldende Kunst – alhoewel ons hierover geen klachten bereikten – speciale aandacht voor individuele contacten tussen docent en student, aanvullend aan groepsbesprekingen.

Interactive Media Design

- Deze opkomende, complexe afdeling vraagt om herkenbaarder programmatische bakens voor zowel de ‘new generations’-studenten als voor docenten. In leerproces, studiestructuur en/of in referentiekaders in relevante praktijkvelden: door middel van verbinding met innovatieve organisaties en aansprekende pioniers.
- De lab’s vormen reeds een goede cross-over tussen IMD en andere afdelingen; wellicht een interfacultaire status voor IMD, vergelijk de afdeling ArtScience.

Vormgeving

- Bij Vormgeving en in het bijzonder bij Grafisch Ontwerpen en Textiel & Mode letten op de balans tussen technische vaardigheden, onderzoek (onder hoge tijdsdruk), (poëtische) conceptualisering en zakelijkheid (o.a. copyright, perscontacten, bedrijfsvoering en beroepsethiek).

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht opleidingsprogramma's per afdeling

ArtScience

De bachelor ArtScience richt zich op het opleiden van kunstenaars die nieuwe vormen van interdisciplinaire kunst ontwikkelen, geïnspireerd door een kritische reflectie op technologie en wetenschap. In het curriculum wordt dit concreet in drie gebieden:

- De interdisciplinaire basis van de interfaculteit; hieronder valt de geschiedenis van interdisciplinaire kunstvormen, het vertrouwd raken met verschillende samenwerkingsvormen in het realiseren van collectieve projecten, en een inhoudelijke focus op de lichamelijke ervaring, zintuigen en synesthesie;
- Wetenschap en technologie: het ontwikkelen van kunst geïnspireerd door concepten uit wetenschap en technologie, het kritisch beschouwen van wetenschap, techniek en media, en het doen van projecten waarin studenten in aanraking komen met wetenschapsgebieden als bio-art, recente natuurkunde en artificial intelligence;
- Metamedia: het zoeken naar nieuwe presentatievormen, nieuwe media en nieuwe sociale circuits, het kritisch reflecteren op politieke aspecten van kunst en het doen van projecten op locaties buiten kunstinstellingen.

De vier jaar van de bachelor zijn zo georganiseerd dat de student in de eerste twee jaar een aantal mediumoverstijgende basisvaardigheden leert, in aanraking komt met verschillende disciplines, leert om samen te werken en wordt aangemoedigd met veel verschillende media te experimenteren. Vanaf het tweede jaar is er geleidelijk aan meer keuzevrijheid binnen het programma. In het derde jaar vragen we de student zich te specialiseren in een richting die de student zelf kan vormgeven door een selectievere keuze uit het aanbod binnen de interfaculteit en door een gerichte keuze van activiteiten binnen het Individueel Studietraject (IST). Dit proces van condensatie leidt tot de scriptie en het eindexamenproject in het vierde jaar. Het programma van de bachelor ArtScience is opgebouwd uit een unieke combinatie van vijf lesvormen waarin studenten van alle vier de jaren samenwerken. Afhankelijk van het leerjaar van de student worden er specifieke vaardigheden en leerdoelen getoetst.

1. Coaching en semesterpresentaties van individueel werk

Coaching is de belangrijkste lesvorm en houdt zich direct bezig met de ontwikkeling van het individuele werk van de student. In het eerste jaar worden de studenten als groep begeleid, waarna dit vanaf het tweede jaar wordt geïntensiveerd en overgenomen door twee individuele coaches waarmee elke student reflecteert op zijn of haar werk en werkproces. De coaching omvat het bijstaan in reflectie op de concepten achter het werk, het suggereren van literatuur en andere referenties, het begeleiden van praktische aspecten van het werk, eventuele privélessen in specifieke vaardigheden, en het bespreken van de voortgang in lessen, projecten en labs. Ook is een belangrijk deel van de coaching het begeleiden van keuzes in de studie en het suggereren van studieonderdelen die elders gevolgd kunnen worden in het kader van het Individueel Studietraject. De coaches signaleren dus de bottlenecks in de artistieke ontwikkeling. Studenten ontwikkelen en produceren hun eigen werk gedurende het hele jaar, maar vlak voor de semesterpresentaties in de maanden december en mei zijn zij specifiek hiervoor vrij geroosterd, met uitzondering van de labs. Gedurende het laatste jaar mondt dit eigen werk en onderzoek uit in de scriptie en het project dat wordt getoond op het eindexamen en tijdens een publieke preview.

2. Theoriecursussen en workshops

Iets meer dan een kwart van het programma bestaat uit theoriecursussen en praktische workshops waarin de studenten een basis aan theoretische en praktische kennis verwerven.

Sinds 2012-2013 wordt tijdens de eerste vijf semesters, elk semester één, een vast theorieprogramma aangeboden:

- Introduction to ArtScience/The Politics of Contemporary Art
- The Other Senses
- Media Subterraneus
- Thinking Three Cultures
- Systems and Models

In het eerste jaar volgen de studenten bovendien het academiebrede theorieprogramma. Daarnaast is er ook een vast programma van praktische workshops in het eerste jaar dat is gericht op een aantal mediumoverstijgende vaardigheden en inleidingen in een aantal basistechnieken:

- Sketching Methods
- Soundworlds
- Metamedia
- Introduction to Programming
- Introduction to Electronics

In het tweede, derde en vierde jaar wordt een programma aangeboden van praktische workshops, waarbij studenten in elk blok kunnen kiezen tussen twee opties en in de hogere jaren steeds selectiever kunnen zijn. Dit programma van praktische workshops verandert elk jaar, waarbij onderwerpen als het werken met sensoren en controllers, lichtontwerp, het theateraal componeren van ruimte en het werken met biologische materialen elk jaar terugkomen. Andere onderwerpen, zoals geur, synthetische biologie, gespecialiseerde nieuwe technologieën en de openbare ruimte komen om de twee of drie jaar terug. Deze opzet maakt het mogelijk om zeer specifieke onderwerpen te belichten, om in te spelen op de actualiteit en gebruik te maken van de in Nederland aanwezige interessante gastdocenten. In het derde jaar is er bovendien sinds 2012-2013 een vaste cursus 'Public Toolkit' gericht op beroepsvoorbereiding, samen met het academiebreed verplichte vak 'Writing a Business Plan'.

3. Labs

Sinds 2009-2010 is een aantal kernactiviteiten van de interfaculteit geclusterd in zes studiolabs, die elk een combinatie zijn van een onderzoeksplek, een vorm van groepscoaching, een klein productiehuis en een ensemble van docenten, studenten, alumni en gasten. In de labs ontwikkelen studenten in kleine groepen eigen projecten vanuit onderzoek. Grotere projecten worden door docenten geïnitieerd, vaak naar aanleiding van een vraag uit het werkveld. Elk van de labs werkt gedurende het jaar naar presentaties toe in het werkveld.

In de labs werken studenten van het eerste jaar bachelor tot en met het tweede jaar master samen, waarbij hun rol wordt bepaald door hun artistieke niveau en specifieke kennis op het gebied van het lab. Studenten nemen gedurende de hele studie deel aan een van de labs, waarbij ze per jaar kunnen wisselen. Een aantal studenten kiest ervoor om deel te nemen aan twee labs. In het jaar 2012-2013 zijn de labs:

- StageLab: een lab over theatrale performances waarbij het lichaam centraal staat;
- c0d3l4b: een lab over programmeren en algoritmes met naast het ontwikkelen van software aandacht voor theatrale presentatievormen van algoritmische principes;
- Het Performative Instruments Lab: een lab dat is gericht op het ontwikkelen van instrumenten en installaties voor audiovisuele performances;
- RecPlay Lab: een lab gericht op het ontwikkelen van strategieën en compositorische benaderingen van audiovisuele improvisatie;
- Tactile Research Lab: een lab gericht op materiaalonderzoek met een focus op biologische en eetbare materialen;
- Spatial Interaction Lab: een lab gericht op het onderzoeken van interactiviteit en het ontwikkelen van interactieve, ruimtelijke opstellingen.

4. Researchprojecten

De researchprojecten zijn intensieve periodes van zes weken met drie lesdagen. In elk project wordt een specifiek onderwerp onderzocht door docenten, studenten en gasten, wat leidt tot een publieke presentatie. Het accent kan liggen op het produceren van een voorstelling of vertoning, maar er zijn ook meer speculatieve projecten waarbij het accent ligt op onderzoek waarbij de presentaties vaak in de vorm van concepten en prototypes eindigen. In elk researchproject komen theorie en praktijk samen. De researchprojecten zijn opgezet om een significant deel van het onderwijs rond actuele thema's te structureren in plaats van disciplines of specifieke vaardigheden. In de eerste twee jaar van de studie kunnen studenten telkens kiezen uit twee opties en nemen zij elk jaar deel aan twee researchprojecten. In de hogere jaren kunnen ze selectiever zijn. Net als bij de labs werken studenten van het eerste jaar van de bachelor tot en met het tweede jaar van de master in de projecten samen, waarbij hun rol wordt bepaald door hun artistieke niveau en specifieke kennis en vaardigheden. Een of twee researchprojecten per jaar worden gedragen door docenten van buiten de interfaculteit die worden gevraagd vanwege hun specifieke expertise. Sinds 2011-2012 vindt er één researchproject per jaar plaats op een locatie buiten Nederland. In de afgelopen jaren waren er onder andere researchprojecten rond multimodale kunst ('Sensing Sensations'), mechanische vormen van muziektheater ('Bildersturmerei'), het ontwikkelen van scenario's geïnspireerd door biologische concepten ('groWorld') en het ontwikkelen van site-specific interventies in de openbare ruimte in Tirana, Albanië ('Pyramids').

5. Individueel Studietraject (IST)

Het Individueel Studietraject (IST) vult de student in overleg met de individuele coaches zelf in. De studenten worden aangemoedigd vakken te volgen bij andere afdelingen van de academie, bij het conservatorium en aan de Universiteit Leiden. Ook volgen studenten een extra lab binnen de interfaculteit. Daarnaast gebruiken ze de vrije ruimte om ervaring op te doen in het veld. Een stage is niet verplicht, maar studenten kunnen ervoor kiezen festivals of exposities te organiseren, of deel te nemen aan een productie. Afgebakende zelfstudieprojecten onder begeleiding van de coaches kunnen ook onder het IST vallen; dit wordt van geval tot geval vooraf beoordeeld.

Beeldende Kunst

Het programma van de afdeling Beeldende Kunst voltrekt zich in een doorgaande leerlijn vanaf de propedeuse tot aan het eindexamen. De punten op de lijn worden met elkaar verbonden met het uitgangspunt dat alle aspecten van het programma een voorafschaduwning van het kunstenaarschap zijn. Op inhoudelijk niveau wordt dit gewaarborgd door vakken en activiteiten die in alle studiefases voorkomen, maar telkens gekoppeld aan de doelstellingen van de betreffende studiefase.

Propedeuse

Aanbrengen van praktische en theoretische basiskennis van het kunstenaarschap en de diverse disciplines die zich daarin manifesteren. Het aanbrengen van kennis, inzicht en een werkhouding die nodig zijn om het eigen talent te leren kennen en tot ontwikkeling te brengen. Het aanbrengen van kennis en inzichten in de structuren van het werkveld. Oriëntatie op de hoofdfase van de studie. Dit laatste wordt onder meer geborgd doordat docenten die in de hoofdfase actief zijn, dat tevens zijn in de propedeuse.

Tweede jaar

Het eerste semester van het tweede jaar is een intensieve kennismaking met de vier studiesecties die in de afdeling zijn ontwikkeld: schilderen, grafiek, autonoom en 3D. Na dit semester maken de studenten een keuze voor een van deze secties. Deze keuze is niet gefixeerd voor de rest van de studie; als daar een goede aanleiding voor is, kan dit gewijzigd worden. De hoofddoelstelling van het hele tweede studiejaar is dat de student praktische en theoretische kennis, inzicht en vaardigheden verwerft, en een werkhouding ontwikkelt die ertoe leidt dat hij zijn eigen studiemateriaal schept en de skills aanleert om daar praktisch en theoretisch op te reflecteren.

Derde jaar

De hoofddoelstelling van deze studiefase is het aanbrengen van praktische en theoretische kennis, inzichten en vaardigheden, en een werkhouding om samenhang te ontdekken en aan te brengen in het werk (het studiemateriaal) van de student.

Vierde jaar

De hoofddoelstelling van deze studiefase is het aanbrengen van praktische en theoretische kennis, inzicht en vaardigheden en een werkhouding van de student om het werk, waarin door een inhoudelijke en formele samenhang het authentieke talent herkenbaar is geworden, op een passende manier publiek te maken, om op die manier in het werkveld te kunnen gaan functioneren.

Begeleiding

De begeleiding van deze processen gebeurt door docententeams die per sectie zijn samengesteld. Zij vertegenwoordigen de diverse disciplinaire en mentale aspecten van het betreffende domein. De inhoudelijke begeleiding door de docenten is georganiseerd naar de vier onderzoeksgebieden die de talentontwikkeling bepalen:

- Onderzoek naar de relatie vorm – inhoud
- Onderzoek naar procesmatige aspecten
- Onderzoek naar aspecten van overdracht
- Theoretisch onderzoek

Elke docent heeft een van de genoemde onderzoeksgebieden als zijn hoofdverantwoordelijkheid, en zal zijn aandacht voor de andere onderzoeksgebieden in het licht daarvan toonzetten. Gastdocenten zijn een essentieel onderdeel van het programma. Zij worden vanwege hun bijzondere expertise ingezet als zich specifieke of generieke onderzoeksvragen voordoen bij individuele of groepen studenten. Het werkveld is in al zijn hoedanigheden in alle fases van de studie actief met incidentele en structurele projecten en samenwerking.

Fotografie

Propedeuse Verkennen en Beeldend Ontwikkelen

Uitgangspunten:

Het kennismaken met het vakgebied op zowel theoretisch, maar vooral ook op praktisch niveau.

Theoretisch door het referentiekader te verbreden en te definiëren. Praktisch door het oefenen van skills in kortlopende opdrachten. 'Wat is het vak?' is hierbij de centrale vraag;

Het zelfstandig leren studeren door het organiseren van de workflow;

De vakken in het rooster worden voornamelijk naast elkaar aangeboden en richten zich op bepaalde aspecten van het fotografievak en de kunsten, zowel inhoudelijk als technisch, en het verbreden van het referentiekader. De vakken worden in drie clusters aangeboden: de fotografievakken (vakken ter ondersteuning van het algemeen beeldende), theoretische vakken en de beroepsvoorbereiding. Naast de vakken zijn er drie projectweken: een afdelingsbrede van alle studie jaren van de afdeling Fotografie waarin het beroepsveld wordt bezocht; een academiebrede voor alle propedeusegroepen; en een excursieweek naar het Fotofestival in Arles.

Programma:

Fotografie techniek

Fotografie documentair

Fotografie mode

Fotografie reclame

Fotografie reportage

Digitale technieken

Beeldontwikkeling

Grafische Ontwerpen
Algemene theoretische vorming (hoorcolleges propedeuse)
Kunst en fotografie geschiedenis en beschouwing
Vakoriëntatie
Beroepsvoorbereiding

Tweede jaar Verdiepen en Vakbekwamen

Uitgangspunten:

Verdieping van de gekozen richting: het onderzoek in de praktijk neemt toe. De vraag is niet meer naar wat het vak is, maar hoe de fotograaf werkt;

De maatschappij, de publieke ruimte en de publieksgroepen staan centraler. Ook aan de opdrachtgever wordt aandacht besteed. Zo mogelijk wordt er met een externe partner (opdrachtgever) gewerkt;

De studieonderdelen op het rooster worden meer geïntegreerd aangeboden. De vakken schuiven in elkaar of worden in het verlengde van elkaar aangeboden, waardoor er verschillende gezamenlijke opdrachten zijn;

Er wordt een keuze gemaakt voor audiovisueel met filmgeschiedenis of interactieve media met mediabeschouwing;

Het Individueel Studietraject dient als instrument ter verbreding of verdieping van de studie;

Projectweken zijn gericht op het werken in de praktijk: atelierbezoeken aan fotografen, redacties en agentschappen enerzijds en het werken onder dezelfde randvoorwaarden als de professioneel fotograaf in een buitenlandse setting anderzijds.

Programma:

Documentair

Fotografie techniek

Fotografie documentair

Fotografie reportage

Fotografie autonoom

Beeldontwikkeling

Grafisch ontwerpen

Sociologie

Kunst- en fotografiegeschiedenis
en -beschouwing

Audiovisueel (keuzevak)/

Filmtheorie (keuzevak)

Interactieve media/

Mediabeschouwing

Beroepsvoorbereiding

Fictie

1. Fotografie techniek

2. Fotografie reclame

3. Fotografie mode

4. Fotografie autonoom

5. Beeldontwikkeling

6. Grafisch ontwerpen

7. Communicatie

8. Kunst- en fotografiegeschiedenis
en -beschouwing

9. Audiovisueel (keuzevak)/

Filmtheorie (keuzevak)

10. Interactieve media/

Mediabeschouwing

11. Beroepsvoorbereiding

Derde jaar Professionaliseren en Presenteren

Uitgangspunten:

In het vijfde semester staat het professioneel werken voorop en is alles gericht op de buitenwereld. De centrale vraag is nu: 'hoe zet ik professioneel werken in voor een realistisch gesteld doel en hoe geef ik een visie op de thematiek?';

Er wordt projectmatig en met één thema gewerkt;

Er is geen sprake meer van vakken, alleen van begeleiding ten behoeve van het eigen project;

Naast de eigen ontwikkeling, het publiek en de doelstelling is er nu ook specifiek aandacht voor het beeldconcept. Het werkproces wordt nu mede bepaald door de eigen persoonlijke invulling van het werk;

Het werk wordt tentoongesteld in een groepstentoonstelling waar de studenten als groep verantwoordelijkheid voor dragen. Alle aspecten van de beroepspraktijk komen hier aan bod, zoals sponsoring en financiering, juridische zaken, publiciteit en een educatief programma; Semester 6 bestaat uit een lange stageperiode. Het Individueel Studietraject kan desgewenst worden gebruikt voor één grote opdracht van drie maanden of voor het maken van vrij werk; Het gehele jaar staat in het teken van de maatschappij en het functioneren in de beroepswereld.

Begeleiding op het gebied van:

Documentair	Fictie
Fotografie documentair	1. Fotografie fictie
Beeldontwikkeling	2. Beeldontwikkeling
Grafisch ontwerpen	3. Grafisch ontwerpen
Sociologie	4. Communicatie
Kunst- en fotografiegeschiedenis en -beschouwing	5. Kunst- en fotografiegeschiedenis en -beschouwing
Audiovisueel (keuzevak)	6. Audiovisueel (keuzevak)
Interactieve media	7. Interactieve media
Beroepsvoorbereiding	8. Beroepsvoorbereiding
Stagevoorbereiding en begeleiding	9. Stagevoorbereiding en begeleiding

Vierde jaar Profileren en Positioneren

Uitgangspunten:

Semester 7 start met een terugblik op de ervaringen in het werkveld en een vooruitblik op het eindexamen en de eigen positie na de academie. De eigen profilering staat in deze fase voorop. De centrale vraag is nu: 'Hoe positioneer en profileer ik mezelf in het werkveld?';

In beide semesters werken studenten aan het werk voor het eindexamen;

Er is geen sprake meer van vakken, alleen van begeleiding ten behoeve van de projecten;

Er wordt speciaal aandacht besteed aan de zakelijke kant van de beroepspraktijk;

Studenten zoeken nadrukkelijk naar draagvlak buiten de academie voor de eigen projecten en creëren hun eigen opdrachten.

Begeleiding op het gebied van:

Documentair	Fictie
Fotografie documentair	1. Fotografie fictie
Scriptieonderzoek	2. Scriptieonderzoek
Beeldontwikkeling	3. Beeldontwikkeling
Grafisch ontwerpen	4. Grafisch ontwerpen
Audiovisueel	5. Audiovisueel
Interactieve media	6. Interactieve media
Beroepsvoorbereiding	7. Beroepsvoorbereiding

Programma deeltijd

De deeltijdopleiding heeft dezelfde inhoud, hoewel de inhoud van meerdere vakken uit het voltijds programma in deeltijd vaker bij één docent ondergebracht is en er een andere organisatiestructuur wordt gehanteerd met een modulaire opbouw.

Grafisch Ontwerpen

Het programma van Grafisch Ontwerpen wordt gekenmerkt door vakken die elk jaar terugkomen, met daarnaast keuzevakken in het tweede en derde jaar. De pijlers onder het praktijkonderwijs zijn de ontwerpvakken Ontwerpen, Interactie, Beeld en Typografie. Deze vier studieonderdelen hebben allemaal een conceptuele inslag, met een zwaartepunt op het onderzoeken, ordenen, verbeelden en

presenteren van een geslaagd grafisch ontwerp en op het regisseren van processen van informatieoverdracht. Het vak Ontwerpen verbindt alle aspecten waarbij het ontwikkelen van ontwerpconcepten centraal staat; verschillende ontwerpmethodieken komen aan bod, maar de focus ligt vooral op het structureren van informatie. Bij Interactie worden interactieve en computergestuurde processen ontworpen voor nieuwe media en andere contexten. Bij Beeld gaat het om het maken, bewerken, inzetten en ordenen van beeldmateriaal en het tot stand brengen van concepten waarin tekst en beeld in combinatie een rol spelen; ook in vorm van driedimensionale objecten of met video en animatie. Typografie concentreert zich op het ontwerp van de visuele vorm van teksten, zelfstandig en in relatie tot beeld, typografische begrippen en opvattingen, technieken en materialen. In het eerste jaar valt Typografie samen met Letters en Kalligrafie, waarbij een eerste inzicht in letters en letterontwerpen verkregen wordt. Het vak Coding is ondersteunend aan alle vakken. Hierin ontwikkelen de studenten zowel basiskennis in programmeren als de technische competenties. Ze worden vertrouwd gemaakt met de eigenschappen van algoritmes, functies en loops en de mogelijkheden om deze in het ontwerpproces toe te passen.

De drie keuzevakken Letterstudio, PlayLab en DesignOffice in het tweede en derde jaar staan in het teken van ontwerpen, onderzoek en beroepspraktijk. In de Letterstudio wordt onderzoek gedaan naar letters in relatie tot typografie. PlayLab zoekt met een experimenteel onderzoeksprogramma de grenzen van het vak op. En bij DesignOffice werken de studenten in teams aan opdrachten, met budgetten en deadlines, van echte opdrachtgevers uit de praktijk.

Het theorieonderwijs brengt een wisselwerking tot stand tussen het verwerven van inzicht in het actuele grafisch ontwerp in zijn artistieke, historische en maatschappelijke context en het werk van de student. In het eerste jaar ligt de nadruk op de kennismaking met het eigentijdse grafisch ontwerp en haar relaties met de beeldende kunst, andere ontwerpdisciplines en de beeldcultuur. Het tweede jaar staat in het teken van de geschiedenis van het grafisch ontwerpen in zijn culturele en maatschappelijke context en legt een relatie met het werk van de studenten. In het derde jaar komt filosofie aan bod, met aandacht voor actuele maatschappelijke thema's en grote contemporaine denkers. Het doel daarvan is de studenten aan te zetten een visie op hun persoonlijke verantwoordelijkheid als ontwerper te ontwikkelen en hun ideeën over het ontwerpen in hun maatschappelijke visie te funderen. In het vierde jaar begeleidt de theorieducent de studenten bij het schrijven van de eindschrijft, die in het teken staat van het afstudeerproject. Verder is er elk semester een Reading Group waarin de studenten onder leiding van een docent in een kleine groep kennismaken met intellectueel uitdagende teksten. Naast dit theorieaanbod van de afdeling volgen de studenten ook de academiebrede theorievakken (eerste jaar), nemen ze deel aan het Studium Generale en hebben ze de mogelijkheid om in het kader van het Individueel Studietraject (IST) vakken aan andere afdelingen of de Universiteit Leiden te volgen.

Propedeuse

Het eerste jaar is een verkenning van de kwaliteiten van de student in allerlei aspecten van het grafisch ontwerpen. Veel nadruk ligt op het onbevangen, met plezier werken en achteraf beschouwen. Gedurende het jaar zijn er opdrachten waarin de studenten verplicht van de werkplaatsen gebruik maken (zoals de letterzetterij, de zeefdrukkerij of de houtwerkplaats). Bij de eindbeoordeling zal zowel de student als de opleiding de vraag kunnen beantwoorden of grafisch ontwerpen een vak voor hem of haar is en of hij of zij geschikt is voor dit vak, en voor welke aspecten en onderdelen hij zich het meeste interesseert.

Uitgangspunten:

Kennismaking met het vakgebied, zowel praktisch als theoretisch;
Centraal staat de eigen creatieve en intellectuele ontwikkeling van de student;
Vakken op het rooster worden naast elkaar aangeboden. Ze richten zich op bepaalde aspecten van het vak en de cultuur, zowel inhoudelijk als technisch, en het verbreden van het referentiekader. Naast de vakken op het rooster zijn er twee projectweken, een afdelingsbrede voor alle jaren, en een

academiebrede voor alle propedeusegroepen, plus een excursieweek. Praktijkprojecten worden in het kader van de lessen aangeboden.

Studieonderdelen:

Ontwerpen

Interactie

Beeld

Typografie en Letters

Theorie: Actuele beeldcultuur

Academiebreed: Kunsttheorie en Inleiding in de wetenschap

Tweede jaar

In dit studiejaar ligt de nadruk op verdieping van inzicht in het vak en het versterken van de persoonlijke kwaliteiten als ontwerper. Er is veel ruimte voor onderzoek. In de opdrachten komen onder andere de publieke ruimte en het denken in publieksgroepen aan de orde. Er is eveneens een sterke verbinding met de beroepspraktijk. Verder is er veel aandacht voor de presentatie en expositie van het eigen werk.

Uitgangspunten:

Verdieping in het vak

Versterking van de persoonlijke kwaliteiten als ontwerper

Meer aandacht voor onderzoek

Begeleiding door docenten met verschillende specialisaties bij gezamenlijke opdrachten

Er wordt een keuze gemaakt voor de Letterstudio (onderzoek naar letters in relatie tot typografie),

PlayLab (zoekt met een experimenteel onderzoeksprogramma de grenzen van het vak op) of

DesignOffice (met echte opdrachten, budgetten en deadlines uit de praktijk)

Het Individueel Studietraject dient als instrument ter verbreding of verdieping van de studie

Praktijkprojecten, zowel in het kader van de lessen als van het Individueel Studietraject

Organisatie van tentoonstellingen en presentaties.

Studieonderdelen:

Ontwerp opdrachten, met begeleiding in:

Ontwerpen

Interactie

Beeld

Typografie

Theorie: Ontwerpgeschiedenis

Keuze: Letterstudio, PlayLab of DesignOffice

Techniek: Coding

Individueel Studietraject

Derde jaar

In het derde studiejaar ligt de nadruk op de relatie van de grafisch ontwerper met de maatschappij en het werkveld. Dit komt tot uitdrukking in het theorieprogramma, de opdrachten en de stage, die in het tweede semester plaatsvindt. Een van de uitgangspunten van de opleiding is dat de student naarmate de studie vordert steeds meer eigen accenten legt; in het derde jaar wordt veel van hem verwacht. De studenten zijn zelf in hoge mate verantwoordelijk voor het inschakelen van de begeleiding en hebben grote vrijheid in de manier waarop ze de opdrachten benaderen. Er is veel aandacht voor vakoverschrijdende samenwerking en multidisciplinaire kennis.

Uitgangspunten:

Nadat in het eerste jaar de nadruk lag op de ontdekking van de eigen kwaliteiten, en in het tweede jaar op de verdieping van inzicht in het vak, ligt het accent in dit jaar op de relatie met de maatschappij;

De 'vakken' schuiven verder in elkaar; in het tweede semester begeleiden de ontwerpdocenten gezamenlijk één opdracht met een maatschappelijk relevant thema;

Samenwerkingsverbanden tussen de studenten worden gestimuleerd;
De studenten maken een keuze voor Letterstudio, PlayLab of DesignOffice;
Het Individueel Studietraject dient als instrument ter verbreding of verdieping van de studie;
praktijkprojecten vinden in het kader van het Individueel Studietraject plaats.

Studieonderdelen:

Ontwerpopdrachten, met begeleiding in:

Ontwerpen

Interactie

Beeld

Typografie

Theorie: Filosofie

Keuze: Letterstudio, PlayLab of DesignOffice

Techniek: Coding

Individueel Studietraject

Vierde jaar

Dit jaar staat geheel in het teken van het examen en aan de slag gaan om genoeg werk van voldoende niveau te produceren om te slagen en tot de beroepspraktijk toe te treden.

Uitgangspunten:

In dit jaar ligt de nadruk op de positie en positionering van de student als grafisch ontwerper in zijn discipline en de maatschappij;

Het hele jaar staat in het teken van het examen; de studenten werken vanaf het begin van het jaar aan projecten waarmee ze kunnen afstuderen;

Het Individueel Studietraject dient als instrument ter verbreding of verdieping van de studie;

Studenten die op een letterproject afstuderen maken gebruik van begeleiding door de Letterstudio.

Studieonderdelen:

Eindexamenprojecten, met begeleiding in:

Ontwerpen

Interactie

Beeld

Typografie

Theorie: scriptie

Beroepsvoorbereiding

Individueel Studietraject

Programma deeltijd

De deeltijdopleiding heeft vrijwel hetzelfde vaste programma als de voltijdopleiding. Het Individueel Studietraject (IST) en de keuzeprogramma's Letterstudio, PlayLab en DesignOffice worden hier echter niet aangeboden. Ook is er geen verplichte stage; de studenten worden geacht zelf in contact te treden met de beroepspraktijk.

Interactive Media Design

Globaal bestaat het programma van I/M/D uit de volgende fasegebonden componenten:

Propedeuse Vaardigheden Ontwikkelen

In het eerste jaar wordt een spectrum van (praktische) vakken aangeboden om de studenten verschillende vaardigheden aan te reiken die ze later nodig hebben om zich zelfstandig uit te drukken. Daarbij wordt er ook een basis gelegd voor verdere uitbreiding van deze kennis gericht op de ontwikkeling van eigen ideeën, door in een aantal vakken een specifiek mediumafhankelijk denkraam te introduceren. Veel studenten kiezen in dit jaar een medium waar ze graag en

gemakkelijk mee werken; dat helpt in veel gevallen om de idee- en conceptontwikkeling te ontplooiën. Uiteindelijk zal de student voldoende basiskennis hebben van verschillende mediatypen, zodat in het latere stadium van de studie steeds meer mediumafhankelijk en conceptueel gewerkt kan worden.

Studieonderdelen:
Concept Development
Interaction Design 1
Moving Image 1
Graphic Design
Art Theory
Visualizing
Sound Design
Connecting the Dots

Tweede jaar Toepassing Vaardigheden en Ontwikkeling Onderzoeksvaardigheden

Tijdens het tweede jaar verschuift het zwaartepunt naar het toepassen van de opgedane kennis en het toespitsen van de persoonlijke interesse binnen het vakgebied. In deze periode kan de student door middel van het Individueel Studietraject (IST) een eigen accent geven aan zijn of haar programma, gericht op verdieping en of specialisatie. Uiteraard zijn alle jaren in de studie belangrijk, maar het tweede jaar is bijzonder omdat hierin duidelijk een persoonlijke visie ontwikkeld moet worden op het waarom in plaats van het hoe en wat. Deze queeste legt het fundament voor de verdere studie en wordt in het algemeen niet als erg eenvoudig ervaren. Het is tenslotte geen makkelijke taak om de eigen sterktes en zwaktes te benoemen en daaraan een aantal belangrijke beslissingen te verbinden. Dit doet de student uiteraard niet alleen; individuele begeleiding is een geïntegreerd onderdeel van het curriculum. Geschreven tekst is een essentieel onderdeel van moderne communicatie, dat ondersteund wordt door een apart vak dat helpt de Engelse schrijfvaardigheid verder te ontwikkelen.

Studieonderdelen:
Concept Development
Interaction Design 2
Moving Image 2
Photography
Writing Life
Individueel Studietraject
Creative Leadership
Masterclass/Workshop

Derde jaar Onderzoek, Zelfexpressie en Onderzoek van het Professionele Domein

Het derde jaar bestaat uit twee verschillende delen. In het eerste semester is het tijd voor een kritische reflectie op alles wat er tot dan toe opgedaan is aan kennis en vaardigheden, in het tweede semester is er plaats om dat alles toe te passen in een professionele werkomgeving. De vakken in het eerste semester zijn erop gericht om een verbinding te maken tussen de persoonlijke, creatieve ontwikkeling en de mogelijkheden en eisen van 'de buitenwereld'. Dit is niet alleen belangrijk als voorbereiding op de stageperiode, maar ook als reflectie op trends en overgewaardeerde gimmicks die eerder als bijzaak dan als essentieel te classificeren zijn. Studenten lopen hierdoor niet meteen met alle nieuwigheden mee, maar vinden eerder dieperliggende elementen van communicatie en interactie. De stages zijn gevarieerd; er zijn hoogst commerciële functies in een zeer competitieve zakelijke omgeving gevonden, maar ook volledig op ecologisch onderzoek gebaseerde bewustwordingsprogramma's ontwikkeld voor grote internationale non-profit organisaties, en alles daartussenin. De grote overeenkomst is dat de samenwerking altijd erg succesvol verloopt; men is erg tevreden over de inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de studenten, wat er in een aantal gevallen toe heeft geleid dat een student direct een baan kreeg aangeboden.

Studieonderdelen:
Writing Life 2
Critical Media
Individual Study Trajectory
Conceptualization
Internship

Vierde jaar Zelfexpressie

Het laatste jaar brengt veel momenten van opwinding en vreugde, maar vraagt ook om een lange periode van hard werken en het maken van moeilijke keuzes. De academie investeert veel energie in de organisatie van de examenexpositie omdat deze als een katalysator werkt voor de individuele ontwerper en kunstenaar om zich in het professionele werkveld te onderscheiden. Tijdens het laatste jaar zijn er veel belangrijke zaken te af te handelen en besluiten te nemen. Er moet een scriptie geproduceerd worden over onderzoek naar een interessegebied (al dan niet gerelateerd aan het eindexamen) en een businessplan opgesteld worden, zodat helder is dat de student voldoende geïntroduceerd is in de zakelijke aspecten van het (zelfstandige) ondernemerschap. Uiteraard zal de student een boeiend en innovatief project moeten ontwikkelen en uitvoeren voor het eindexamen. Om hem hierbij maximaal te ondersteunen staat hem hiervoor het hele tweede semester ter beschikking en heeft hij zeer bekwame begeleiders. Gedurende individuele en collectieve bijeenkomsten wordt er stapsgewijs gewerkt aan de voltooiing van de laatste en belangrijkste fase: de expositie van het eigen concept in het eindexamen. Het eindexamen is het slot van de studie en tevens het begin van de professionele carrière als interactive media designer.

Studieonderdelen:
Concept Development 3
Exam and Concept Guidance
Thesis
Businessplan
Individual Study Trajectory
Interactive Architecture
Final Exam

Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen

Onderstaand studieprogramma geldt voor de nieuwe Bachelor of Design, waarvan de implementatie in 2011-2012 is gestart. Voor het huidige curriculum van studiejaar drie en vier in 2012-2013 geldt nog het curriculum in de oude stijl.

Hoofdstructuur

Het vierjarige programma van de nieuwe Bachelor of Design kent drie fases: de propedeuse, de hoofdfase en het afstuderen. Elke fase kent een specifieke missie. Deze missies volgen de inhoudelijke lijn van kruisbestuiven (jaar 1), verdiepen en verbinden (jaar 2 en 3) en positioneren (jaar 4). Deze chronologische opbouw wordt uitgewerkt in vier leerlijnen, de domeinen, die in ieder studiejaar aan de orde komen. Deze vier domeinen zijn Ontwerpen, Morfologie(labs), Media & Materialen en Kennis & Context. Kenmerkend aan het studieprogramma is het experiment en onderzoek. Het onderzoek richt zich per studiejaar op een specifiek gebied of actueel thema. Een stevige historische en culturele basis ligt hieraan ten grondslag, evenals de mogelijkheid deze basis ontwerpend te interpreteren en te integreren.

Het domein Ontwerpen

Ontwerpen is het hoofdonderdeel en de basis van de opleiding. Het domein Ontwerpen kent een thematische opbouw. Met name in het eerste jaar is het begrippenkader eenvoudig van opzet om zo alledaagse begrippen te kunnen ondervragen. Bij Interieurarchitectuur staan vier ontwerpgebieden centraal: privaat interieur, publiek interieur, stedelijk interieur en object 3D. Vanaf het tweede jaar zijn de ontwerpgebieden bij de meubelopleiding: privaat object, publiek object, stedelijk object en object 3D. Tijdens lesdagen werkt de student onder begeleiding van docenten maar ook zelfstandig aan de projecten in de atelierruimten op de academie.

Het domein Morfologie

In een soort laboratoriumsfeer vinden hier de autonome oefeningen, onderzoeken en vrije (vorm)studies van het onderdeel Morfologie plaats. Dit domein onderscheidt zich van de ontwerpogaven doordat er in dit studieonderdeel uitsluitend wordt 'gemaakt'. De procesfasen uit de ontwerp oefeningen van analyse tot ontwerp worden hier nadrukkelijk overboord gezet; het gaat niet om het eindresultaat, maar om het proces. Vanuit een bepaalde benadering of methode wordt er direct gemaakt, gevisualiseerd en geëxperimenteerd. Morfologie heeft het doel om vanuit diverse middelen en toepassingen het fenomeen ruimte en vorm te leren onderzoeken, kennen en beheersen. Het medium of de benadering bepaalt mede de expressiewijze. Integratie van visualisatie is ook hier een belangrijk onderdeel. Bij Morfologie kunnen onderwerpen zoals licht, textuur, reliëf, vorm, akoestiek en geluid, kleur en geur ruimschoots aan bod komen.

Het domein Media & Materialen

Het domein Media & Materialen is het domein waar de basisvaardigheden en -tools aan de orde komen, niet zozeer om letterlijk de vaardigheden eigen te maken, maar om te ontdekken en te leren hoe deze toe te passen en in te zetten voor de ontwerpprojecten; dit domein dient dus ook als inspiratiebron en als 'aanjager'. Media, technieken en materiaal worden hier het domein van expertise en onderzoek. Voorbeelden die in dit domein aan bod kunnen komen: handtekenen 2D en 3D, maquette & modelbouw, fotografie, grafisch ontwerp, textiel en keramiek, computer 2D en 3D, rapid prototyping, augmented reality en beeldbewerking. Het onderwijzen en beheersen van de technieken en vaardigheden staat nooit op zichzelf en is dus niet het primaire leerdoel. Hier wordt ook crossdisciplinair gewerkt en gedacht, over de grenzen van elke ontwerpdiscipline heen. De student maakt met name bij dit studieonderdeel maximaal kennis met alle afdelingen en de rijkdom aan faciliteiten en werkplaatsen van het instituut.

Het domein Kennis & Context

Het domein Kennis & Context omvat theorieonderwijs in de vorm van college en (werk)opdrachten met betrekking tot kunstbeschouwing, architectuurtheorie en designtheorie. Kenmerkend aan het studieprogramma is het experiment en onderzoek. Het onderzoek richt zich per studiejaar op een specifiek gebied. Een stevige historische en culturele basis en de mogelijkheid deze ontwerpend te interpreteren en te integreren kunnen tot vruchtbare resultaten leiden. Daarnaast vinden er lezingen en excursies plaats. De afdeling Interieurarchitectuur & Meubelontwerpen heeft een eigen lezingenprogramma van achttien lezingen op jaarbasis. Een directe koppeling van het gekozen semesterthema met het programma lezingen en films (en het academiebrede Studium Generale) versterkt en ondersteunt niet alleen direct het theoretisch kader, maar ook specifiek het semesteronderwijs. Studenten organiseren aan het eind van een lezing of film een debat. Ook excursies en reizen zijn een wezenlijk aspect van de studie. De propedeuse start met een introductieweek waarin een excursie plaatsvindt en één keer per studiejaar vindt er in de excursieweek een (buitenlandse) reis plaats. Het hoofdprogramma wordt aangevuld met een aantal kleinere vaktheoretische en beroepsgerichte excursies, museumbezoeken en exposities.

Programma

Propedeuse Kruisbestuiven

Kernpunten:

Crossdisciplinair, aftasten, experiment, (brede) oriëntatie en confrontatie, ontwerpen, learning by doing, interactie en sociaal netwerk, studentenmix. In de propedeuse wordt maximaal gebruik gemaakt van de werkplaatsen en de faciliteiten van het instituut. Hiermee komt de student in aanraking met alle mogelijke ontwikkelings- en productiemethoden. Daarnaast wordt interactie gezocht met de andere disciplines van de Koninklijke Academie.

Het projectonderwijs staat centraal. Studenten werken elk semester aan twee hoofdprojecten, ontwerpogaven die in verschillende fasen worden opgebouwd. Er wordt heel geconcentreerd voor een periode van 16 weken aan deze projecten gewerkt. Het werkdomein morfologie omvat in het jaar vier blokken. De rest van het weekprogramma staat min of meer in dienst van de ontwerpprojecten. In het eerste jaar maakt de student binnen het domein Media en Materialen maximaal kennis met alle afdelingen en de rijkdom aan faciliteiten en werkplaatsen van het instituut. Het onderdeel theorie van het eerste jaar bestaat uit twee hoofdcomponenten:

1. Architectuurbeschouwing en theorie: begrippen en kaders, hedendaagse actuele situatie en context;
2. Designtheorie: begrippen en kaders, hedendaagse actuele situatie, vormgeving, beeldende kunst en context.

Tweede jaar Verdiepen en Verbinden

Kernpunten:

Forecasten, backcasten, visionair denken, dromen, toekomst, here and now. Er wordt aansluiting gezocht met hedendaagse thema's, internationaal en nationaal – connect to the real world – en de eigen positie in deze thematiek: wie ben ik?

De basiskennis uit het eerste jaar wordt in het tweede jaar gebruikt om positie in te nemen binnen complexere opgaven. De realiteit van het vakgebied en de specifieke aandachtspunten daarbinnen worden nader bekeken. Tegelijk wordt de student aangespoord om het begin van een eigen visie en toekomstdroom als ontwerper te formuleren. Van de student wordt meer eigen initiatief verwacht en hij wordt uitgedaagd om zijn persoonlijke voorkeuren te ontwikkelen en te gebruiken.

Vanaf het tweede jaar zullen de studenten Meubel en Interieur hun eigen ontwerpprogramma's volgen. De projecten houden dezelfde indeling, maar per vakgebied wordt er een andere, specifiek vakgerichte invulling aan gegeven. Tegelijkertijd kan dit een aanleiding zijn voor samenwerking. De overige domeinen worden door de tweedejaarsstudenten gezamenlijk gevolgd. In het tweede jaar zijn twee blokken Morfologie een verplicht studieonderdeel. Per studiejaar wordt de onderzoekscomponent binnen de Morfologielabs groter. De afdeling biedt binnen het kader van het Individueel Studietraject (IST) ook Researchlabs aan, die tevens academiebreed worden aangeboden en daarmee een meer interdisciplinair karakter krijgen. Daarnaast kunnen er academiebrede studieonderdelen gekozen worden of modules bij de Universiteit Leiden. Voorwaarde van de invulling van deze vrije ruimte is dat de keuze aansluit bij de lopende ontwerpogave uit het programma en dat er bij de eindbeoordeling aantoonbaar verband met de keuze te beoordelen valt. Het domein Kennis en Context van het tweede jaar bestaat uit drie hoofdcomponenten:

1. Kunstbeschouwing: door het bezoeken van tentoonstellingen, musea, galleries, platforms van actuele kunst, architectuur en vormgeving, projecten in de stad, kunst in de openbare ruimte en gebouwen;
2. Architectuurtheorie: begrippen en kaders, hedendaagse actuele situatie en context, antropologie en sociologie;
3. Designtheorie: begrippen en kaders, hedendaagse actuele situatie en context, antropologie en sociologie.

Derde jaar Verdiepen en Verbinden (nieuw programma)

Kernpunten:

Forecasten, backcasten, visionair denken, dromen, toekomst, here and now. Er wordt aansluiting gezocht met hedendaagse thema's, internationaal en nationaal – connect to the real world – en de

eigen positie in deze thematiek: wie ben ik? Daarbij staat in dit jaar ook de reality check centraal: kennis van de praktijk- en beroepsomgeving, werknemer versus ondernemer, relatie met het werkveld, de industrie, overheid en het bedrijfsleven.

Het derde studiejaar volgt de structuur van het tweede studiejaar, waarbij met name de koppeling met de beroepspraktijk als aanvullend aspect centraal staat. In de opdrachten binnen het domein Ontwerpen wordt verdieping gezocht door nadrukkelijk de maakbaarheid van de ontwerpen aan de orde te stellen. De studenten worden bewust gemaakt van de consequenties op het gebied van constructie, materiaal en kosten die het gevolg zijn van een ontwikkeld concept: de reality check. Daarbij is een belangrijk aspect dat er voor externe opdrachtgevers wordt gewerkt aan reële opdrachten waarbij de uitvoering en realisatie binnen budgettaire kaders en stringente planningen een belangrijk aspect is. Deze directe koppeling met de praktijk wordt ook gemaakt met presentaties in binnen- en buitenland, zoals de jaarlijkse presentatie op de Salone di Mobile in Milaan. Bovendien schrijft de student in semester 5 een stageplan en vindt er in het semester daarop een intensieve periode in de beroepspraktijk plaats in de vorm van een stage bij een zorgvuldig en op maat uitgekozen ontwerp- of architectenbureau. De domein Media & Materialen en Kennis & Context worden verdiept door specifieke thema's en technieken centraal te stellen. Deze overkoepelende thema's komen voort uit jaarthema's, vaak gerelateerd aan een maatschappelijke context, die ook in de overige domeinen richtinggevend zijn. Studenten worden gestimuleerd om zoveel mogelijk crossdisciplinair te werken, veelvuldig gebruik te maken van de op de academie aanwezige expertise, en van alle faciliteiten en werkplaatsen.

Vierde jaar Positioneren (nieuw programma)

Kernpunten:

In de afstudeerfase staat de ontwikkeling van een eigen positie centraal. De student bepaalt zijn plek in het werkveld en manifesteert zich hiermee met een oeuvre, statement en portfolio. Daarbij wordt verdieping gezocht in de scriptie.

De student produceert een eigen interieurarchitectuur- of meubelcollectie, beheerst de bijhorende technieken en is in staat deze collectie op een overtuigende manier te presenteren. Het primaire doel van de eindfase, die met een examen afgesloten wordt, is dat de kandidaat laat zien wat zijn kwaliteit als ontwerper is. Dit betekent dat hij in staat moet zijn ideeën in concepten, architectonische oplossingen, meubel- en productoplossingen, vorm, materiaal, techniek en detaillering om te zetten, in de context van één of meerdere opdrachten. Het examen Interieurarchitectuur of Meubelontwerpen zal bestaan uit de volgende onderdelen:

Collectie: het maken van een ontwerp of meerdere ontwerpen, waarin de interieurarchitectuur- of meubelcollectie in zijn compleetheid en breedste zin van het woord aan de orde komt;

Ontwerpend Onderzoek: een ontwerpend onderzoek waarin de persoonlijke ontwerphouding van de kandidaat tot uitdrukking komt;

Theoretisch Onderzoek: een (visueel) essay en/of scriptie, waarbij van de student verwacht wordt dat hij zich positioneert en op kritische wijze reflecteert op de discipline, fascinaties en de relatie met de eigen collectie;

Oeuvre: eerder gerealiseerde ontwerpen en onderzoeken dienen onderdeel te zijn van de totale eindpresentatie en collectie van de kandidaat;

Ondernemerschap en werklandschap: de visuele en verbale presentatie van de collectie, waarbij van de student verwacht wordt dat hij zowel zich positioneert als op kritische wijze reflecteert op de discipline, fascinaties en de relatie met de eigen collectie. De student schrijft bovendien een ondernemingsplan en voert dit uit.

Derde jaar (oude programma)

Kernpunten:

In het derde studiejaar staat onder andere de bestudering van het (recente) historische meubel of een architectonisch object en de verwerking daarvan in de eigen ontwerpen centraal. De student

ontwikkelt her- en eigen interpretaties op basis van door hem bestudeerd materiaal en vormt een ideeëncollectie.

Het ontwerpcluster bestaat, afhankelijk van de specialisatie, uit interieur, architectuur- of meubelontwerp, technisch ontwerpen en vrij ontwerpen. Er is een cluster theorie: architectuurtheorie, kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing. Het cluster visualisatie betreft de onderdelen handtekenen en grafisch ontwerp. In deze hoofdfase biedt de studie voor zowel de specialisatie Interieurarchitectuur als Meubelontwerpen aan de student de mogelijkheid om zich middels het zogenaamde Individueel Studietraject (IST) op persoonlijke wijze als ontwerper te kunnen ontwikkelen. In principe is de richting hiervan vrij en bedoeld om tot een eigen oeuvre te komen. Studenten worden daarom gestimuleerd om zoveel mogelijk crossdisciplinair te werken, veelvuldig gebruik te maken van op de academie aanwezige expertise, en van alle faciliteiten en werkplaatsen die op de academie aanwezig zijn.

Vierde jaar (oude programma)

Kernpunten:

Manifesteren, oeuvre, statement en portfolio, meer research, verdieping, scriptie en collectievorming.

Naast een intensieve periode in de beroepspraktijk in de vorm van een stage in semester 7, produceert de student in semester 8 een eigen interieurarchitectuur- of meubelcollectie, beheerst de daarbij horende technieken en is in staat deze collectie een positie op de markt te geven. Het primaire doel van de eindfase, die met een examen afgesloten wordt, is dat de kandidaat laat zien wat zijn of haar kwaliteit als ontwerper is. Dit betekent dat de student in staat moet zijn ideeën in concepten, architectonische oplossingen, meubel- en productoplossingen, vorm, materiaal, techniek en detaillering om te zetten, in de context van één of meerdere opdrachten. Het examen Interieurarchitectuur of Meubelontwerpen bestaat uit de volgende onderdelen:

Collectie: het maken van een ontwerp of meerdere ontwerpen waarin de interieurarchitectuur- of meubelcollectie in zijn compleetheid en breedste zin van het woord aan de orde komt. Een vereiste is dat het plan zowel architectonische als meubel- en objectoplossingen en ingrepen moet toestaan;

Ontwerp: het maken van een ontwerp of meerdere ontwerpen waarin de persoonlijke missie en kwaliteit van de kandidaat tot uitdrukking komen. Dit ontwerp is bepalend voor de positiebepaling en de totaalcollectie van de student en kan in het verlengde van eerdere projecten liggen die binnen het Individueel Studietraject zijn uitgevoerd;

Oeuvre: eerder uitgevoerde ontwerpen en onderzoeken kunnen onderdeel zijn van de totale eindpresentatie en collectie van de kandidaat;

Scriptie: het schrijven van een scriptie over een voor het vak relevant onderwerp, met als doel het kunnen formuleren en hanteren van theoretische achtergronden ten behoeve van een persoonlijke missie en opvattingen;

Expositie: eindexamenexpositie en de presentatie van de collectie. Een belangrijk aspect van de eindfase is de visuele en verbale presentatie van de collectie, waarbij van de student verwacht wordt dat hij zich zowel positioneert als op kritische wijze reflecteert op de discipline, fascinaties en de relatie met de eigen collectie.

Programma deeltijd

De deeltijdopleiding heeft vrijwel hetzelfde vaste programma als de voltijdopleiding. Het Individueel Studietraject (IST) wordt echter als lesprogramma aangeboden. Er is geen verplichte stage, aangezien er van de studenten verwacht wordt dat zij zelf in contact treden met de beroepspraktijk.

Textiel & Mode

Het studieprogramma is sterk aan de praktijk gerelateerd en wordt gedreven door de ambitie om op internationaal niveau te kunnen opereren. De studenten werken vanaf het tweede studiejaar het hele jaar lang aan een collectie. In het tweede jaar bestaat de collectie uit vier textiele werkstukken of

outfits, en dat loopt vervolgens op tot tien stuks in het laatste jaar. Het studieprogramma speelt zich in en rondom deze opdrachtsituatie af: de studenten zetten alle vakken in om tot hun collectie te komen. Bij alle ontwerp opdrachten worden aan de studenten eisen gesteld zoals die ook in de beroepspraktijk gelden. De keuze van een studiespecialisatie in de richting van textiel- of modeontwerpen wordt uiterlijk aan het begin van het tweede studiejaar gemaakt.

Propedeuse Oriënteren in het Beroepenveld

De propedeuse richt zich voornamelijk op het oriënteren in het beroepenveld van zowel de textiel- als de modeontwerper. De beheersing en kennis met betrekking tot materie, techniek en beeldvorming blijft zich over de hele studieperiode ontwikkelen en is bovendien een belangrijk vertrekpunt in de opleiding. Deze eerste doorlopende fase biedt een brede waaier aan ondersteunende studieonderdelen – warenkennis, techniek, techniekbeheersing en vakkennis – die samen met beeldontwikkeling de basis vormen om een concept te ontwikkelen en het ontwerpproces te vormen. Alle elementen die nodig zijn om het studieproces op te starten zijn opgenomen in de propedeuse en dienen als uitvalsbasis voor de verdere verwijzing en invulling van het studieproces. Aan het einde van dit studiejaar presenteren de studenten samen met de resultaten van alle clusters een minicollectie van drie outfits, te weten een rok, een jurk en een trenchcoat, en drie textiele werken gekoppeld aan textielboeken.

Studieonderdelen:

Ontwerpen I: Textielontwerpen en Modeontwerpen

Ontwerpen II: Technisch ontwerpen textiel en Technisch ontwerpen mode

Visualiseren: Beeldontwikkeling, Fotografie

Tekenen: Modeltekenen, Vlakke vorm en kleurstudie en Modetekenen

Theorie: Inleiding in de Algemene Kunsttheorie, Inleiding in de wetenschap, Kunstgeschiedenis en Modebeschouwing

Tweede jaar Geschiedkundig en Sociaal Onderzoek

In het tweede jaar focust het studieproces zich op het gebied van geschiedkundig en sociaal onderzoek. Dit wordt toegepast in de vorm van een eigen collectie. De student kiest een historisch kostuum en zal de historische periode in kwestie als leidraad en inspiratiebron gebruiken om een hedendaags, persoonlijk beeld te ontwerpen en te realiseren in de vorm van een collectie. Aan het einde van dit studiejaar presenteren de studenten een replica van het historische kostuum en, hierdoor geïnspireerd, een coherente collectie van vier outfits of vier textiele werken.

Studieonderdelen:

Ontwerpen I: Textielontwerpen of Modeontwerpen

Ontwerpen II: Technisch ontwerpen textiel of Technisch ontwerpen mode

Technisch tekenen

Visualiseren: Beeldontwikkeling, Fotografie

Tekenen: Modeltekenen en Vlakke vorm en kleurstudie of Modeltekenen en Modetekenen

Theorie: Kunstgeschiedenis, Modebeschouwing

Overige: Individueel studietraject, keuzevakken of minors

Derde jaar Verdiepen in Verscheidenheid van Bevolkingsgroepen

Na eerst historische kennis te hebben verworven, zal de student nu in het derde jaar een ruimere visie ontwikkelen en zich verder verdiepen in de grote verscheidenheid van bevolkingsgroepen. Deze inzichten in de etnische en culturele eigenheid dienen als leidraad en inspiratiebron om een hedendaags, persoonlijk vertaalbeeld in de vorm van een collectie te ontwikkelen. Aan het einde van het derde jaar presenteren de studenten een replica van het etnische kostuum of object en een hierdoor geïnspireerde coherente collectie van zes outfits of zes textiele werken.

Studieonderdelen:

Ontwerpen I: Textielontwerpen of Modeontwerpen

Ontwerpen II: Technisch ontwerpen textiel of Technisch ontwerpen mode

Technisch tekenen

Visualiseren: Beeldontwikkeling, Fotografie

Tekenen: Modeltekenen en Vlakke vorm en kleurstudie of Modeltekenen en Modeteken

Theorie: Kunstgeschiedenis, Modebeschouwing, Schrijven van een ondernemingsplan

Overige: Individueel studietraject, keuzevakken of minors

Vierde jaar Examen

In het afstudeerjaar wordt een synthese gemaakt van de persoonlijke ontwikkeling in de vorm van een eigen collectie met daarop aansluitend een scriptie. In deze laatste studiefase ligt de nadruk voornamelijk op het individuele en autonome creatieproces en de persoonlijkheid van de ontwerper in opleiding. Het onderwerp en de inspiratiebron dienen als leidraad om via de persoonlijke blauwdruk en eigen signatuur tot een hedendaags beeld te komen. Bij het afstudeerjaar presenteren de studenten een coherente collectie van tien outfits of acht textiele werken. De eindbeoordeling in de eindfase is een belangrijk onderdeel van de voorbereiding op het werkveld. Het presenteren van de textiel- en modecollecties gebeurt op diverse locaties in de stad (een simulatie van beroepsgerelateerde parcours in Parijs, Milaan, New York). De student zal het totaalbeeld vervolledigen met een eigen omgeving of context en het totaal van de presentatie zelf regisseren.

Studieonderdelen:

Ontwerpen I: Textielontwerpen of Modeontwerpen

Ontwerpen II: Technisch ontwerpen textiel of Technisch ontwerpen mode

Visualiseren: Beeldontwikkeling, Fotografie

Tekenen: Modeltekenen

Theorie: Scriptie

Overige: Individueel Studietraject en stage

Bijlage 2: Kwantitatieve gegevens over de opleiding

	cohort	Instr oort	uitval voor hoofd- fase	uitval prope- deuse (%)	prope- deuse- rende- ment (%)	starter s hoofd- fase	nog/ weer stude- rend per 1- 9-2012	diplo- ma behaal d voor 1-9- 2012	uitval hoofd- fase	uitval hoofd- fase (%)	gereali- seerd hoofd- fase- rende- ment (%)	maxi- maal hoofd- fase- rende- ment (%)	gereali- seerd diplo- maren- demen t (%)	maxi- maal diplo- maren- demen t (%)
Vorm- geving	2001	139	40	28,8%	71,2%	99	1	69	29	29,3%	69,7%	70,7%	49,6%	50,4%
	2002	161	39	24,2%	75,8%	122		91	31	25,4%	74,6%	74,6%	56,5%	56,5%
	2003	162	43	26,5%	73,5%	119		95	24	20,2%	79,8%	79,8%	58,6%	58,6%
	2004	163	53	32,5%	67,5%	110		91	19	17,3%	82,7%	82,7%	55,8%	55,8%
	2005	167	52	31,1%	68,9%	115		97	18	15,7%	84,3%	84,3%	58,1%	58,1%
	2006	182	52	28,6%	71,4%	130	1	104	25	19,2%	79,2%	80,8%	56,6%	57,7%
	2007	188	55	29,3%	70,7%	133	4	102	27	20,3%	75,9%	79,7%	53,7%	56,4%
Auto- nome Beelden -de Kunst	2001	49	9	18,4%	81,6%	40		25	15	37,5%	62,5%	62,5%	51,0%	51,0%
	2002	68	12	17,6%	82,4%	56		40	16	28,6%	71,4%	71,4%	58,8%	58,8%
	2003	66	13	19,7%	80,3%	53		39	14	26,4%	73,6%	73,6%	59,1%	59,1%
	2004	61	18	29,5%	70,5%	43		32	11	25,6%	74,4%	74,4%	52,5%	52,5%
	2005	58	14	24,1%	75,9%	44		35	9	20,5%	79,5%	79,5%	60,3%	60,3%
	2006	67	20	29,9%	70,1%	47	4	42	1	2,1%	89,4%	97,9%	62,7%	68,7%
	2007	53	11	20,8%	79,2%	42	11	30	1	2,4%	71,4%	97,6%	56,6%	77,4%
Totaal	2001	188	49	26,1%	73,9%	139	1	94	44	31,7%	67,6%	68,3%	50,0%	50,5%
	2002	229	51	22,3%	77,7%	178		131	47	26,4%	73,6%	73,6%	57,2%	57,2%
	2003	228	56	24,6%	75,4%	172		134	38	22,1%	77,9%	77,9%	58,8%	58,8%
	2004	224	71	31,7%	68,3%	153		123	30	19,6%	80,4%	80,4%	54,9%	54,9%
	2005	225	66	29,3%	70,7%	159		132	27	17,0%	83,0%	83,0%	58,7%	58,7%
	2006	249	72	28,9%	71,1%	177	5	146	26	14,7%	82,5%	85,3%	58,6%	60,6%
	2007	241	66	27,4%	72,6%	175	15	132	28	16,0%	75,4%	84,0%	54,8%	61,0%

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

	Deskundigheid (als beschreven in het beoordelingskader)					
	Domein	Internationaal	Werkveld	Onderwijs	Audit	Student
De heer prof. drs. Jw. Schrofer (voorzitter)	X	X	X			
De heer prof. T. Verhoef	X	X	X	X		
Mevrouw drs. B. Lardinois	X	X	X	X		
De heer prof. ir.ing. W.H.J. van den Bergh	X	X	X	X	X	
Mevrouw prof. dr. S.J. Norman	X	X	X	X	X	
Mevrouw drs. C.C.E. Glazenburg	X	X	X		X	
Mevrouw A. Chapelle MSc BC	X	X	X			
Mevrouw Z.M. Gonzales (student- lid)	X					X
Mevrouw drs. P. Göbel (secretaris van het panel)					X	

Bijlage 4: Programma audit bacheloropleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving - Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag

Woensdag 9 oktober 2013		
From	Until	
9:30	10:00	Welkom
10:00	15:30	Vorbereidende bijeenkomst van het panel: voorbereidende gesprekken, bestuderen van relevante documenten. Lunch in overleg met panel.
15:30	15:45	Pauze
15:45	16:30	Gesprek met management en directeur (inclusief internationalisering en kwaliteitszorg)
16:30	16:45	Pauze
16:45	17:30	Gesprek met hoofddocenten
17:30	19:00	Preview alumnitentoonstelling. Gelegenheid om in informele sfeer met alumni en vertegenwoordigers van het werkveld te spreken
20:00		(of andere tijd, in overleg met panel): diner
Donderdag 10 oktober 2013		
From	Until	
09:00	09:45	Gesprek met docenten Grafisch Ontwerpen – Fotografie – Interactive Media Design
09:45	10:00	Pauze
10:00	10:45	Gesprek met studenten Grafisch Ontwerpen – Fotografie – Interactive Media Design
10:45	11:45	Rondleiding door academie, koffiepauze met korte presentatie over beroepsvoorbereiding en ondernemerschap
11:45	12:30	Gesprek met docenten Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen – Textiel en Mode
12:30	13:30	Lunch, overleg panel
13:30	14:15	Gesprek met studenten Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen – Textiel en Mode
14:15	14:30	Pauze
14:30	15:15	Gesprek over onderzoek en theorie in de programma's
15:15	15:30	Pauze
15:30	16:15	Gesprek met docenten Beeldende Kunst en ArtScience
16:15	16:30	Pauze
16:30	17:15	Gesprek met studenten Beeldende Kunst en ArtScience
17:15	17:30	Pauze
17:30	18:00	Open spreekuur
19:30		of andere tijd, in overleg met panel): diner
Vrijdag 11 oktober 2013⁶		
Van	Tot	
09:00	10:00	Overleg panel
10:00	10:15	Pauze
10:15	11:15	Gesprek met management, directeur en hoofddocenten om zaken te controleren en te verhelderen
11:15	12:45	Indien nodig: aanvullende bijeenkomsten en overleg panel
12:45	13:30	Terugkoppeling naar directeur en hoofddocenten

⁶ Het uiteindelijke programma is op verzoek van het panel aangepast. Op vrijdag 11 oktober heeft het panel van 9.00 tot 11.30 uur intern beraad gevoerd, en van 11.30 tot ca. 12.30 een voorlopige rapportage aan de opleiding uitgebracht.

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

Algemene beleidsstukken en verslagen van bijeenkomsten

- Jaarplannen van de afdelingen
- Verslagen van de werkveldcommissies
- Verslagen van de opleidingscommissie
- Verslagen en jaarverslagen van de examencommissie
- Verslagen van de klassenvertegenwoordigersoverleggen
- Verslagen van het hoofddocentenoverleg
- Verslagen van het theorieoverleg
- Verslagen van het stafoverleg
- Verslagen studiedagen hoofddocenten
- Beleidsnotitie Internationalisering
- Interne notitie eindkwalificaties
- Overzichten competenties per leerjaar
- Opleidingsprofielen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving
- Notities m.b.t. het theorieonderwijs (versies 2010 en 2012)
- Voorzieningenplan

Informatievoorziening

- Studiegidsen 2007/2008 tot en met 2013/2014
- Calendaria 2010/11 tot en met 2013/2014
- Vakbeschrijvingen van alle afdelingen

Toetsing, beoordeling, eindexamens

- Toetsopgaven met beoordelingskader en normering
- Selecties van toetsen die gemaakt zijn en hun beoordeling
- Selectie Praktijkopdrachten en beoordelingskader
- Eindexamencatalogi 2007 tot en met 2013
- Scripties: alle genomineerden en bekroonden voor de scriptieprijs, representatieve selectie van overige scripties
- Beoordelingsformulieren leeg en ingevuld
- Beoordelingsformulieren ingevuld
- Studentendossiers van alle studenten uit het studiejaar 2012/2013, volledig
- Materiaal toelatingen: ingevulde formulieren door toelatingscommissie, opdrachten, enzovoort.

Onderwijsinhoud (voor zover niet elders genoemd)

- Literatuurlijst
- Handboeken: de literatuurlijst als verplicht aangemerkte handboeken
- Diverse readers
- Lijst met introductiecurcussen
- Overzichten van stageplaatsen
- Lijst met externe projecten en beschrijvingen
- Lijst met interne projecten en beschrijvingen (academiebrede propedeuse projectweek)
- Lijst met excursies naar het buitenland
- Beschrijving van het academiebreed onderwijs
- Keuzevakkenoverzicht
- Programmaboekjes Honours Programme

- Programma's Studium Generale

Kwaliteitszorg

- Cijfermateriaal per jaar naar aanleiding van de evaluaties (studieonderdeelevaluaties, alumnionderzoek, exit-onderzoek, Nationale Studentenenquête, Kunstenmonitor)
- Ingevulde evaluatieformulieren van externe deskundigen bij het eindexamen

Lectoraten

- AR[t] Magazine issues (Augmented Reality Lab)
- Publicaties Pop Up Galleries Lectoraat IVT/AR Lab
- Publicaties Lectoraat Kunst Theorie en Praktijk
- Video's lezingen lectoraat KTP
- Publicaties Lectoraat Innovatie Visualisatie Technieken
- Publicaties Voormalig Lectoraat Denkprocessen in de Kunst

Personeel

- CV's docenten
- Overzicht van werkveld van de docenten

Publiciteit/presentatie

- Verzamelde krantenartikelen over studenten, docenten en alumni
- Materialen geproduceerd door de Studio (flyers, boekjes en dergelijke) met betrekking tot curriculaire en extracurriculaire activiteiten
- Voorlichtingsfolders over de academie en de afdelingen

Tevens heeft het panel tijdens het bezoek op een tiental laptops en iPads digitale informatie en presentaties van de verschillende afdelingen kunnen bestuderen.

Bijlage 6: Afstudeerwerken

Het panel heeft het afstudeerwerk van alle afgestudeerden van 2013 gezien. Daarnaast heeft het de catalogus van 2012 bestudeerd. Tijdens het bezoek was er een tentoonstelling van het werk van de volgende alumni georganiseerd:

Jessica de Boer (ArtScience)

Gilles de Brock (Grafisch Ontwerpen)

Yair Callender (Beeldende Kunst)

Vera Herr (Interactive Media Design)

Anouk van Klaveren (Textiel en Mode)

Nynke Koster (Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen)

Femmy Otten (Beeldende Kunst)

Willem Popelier (Fotografie)

Lieven Poutsma (Interieurarchitectuur en Meubelontwerpen)

Nikkie Wester (Textiel en Mode)